

SVEUČILIŠTE SJEVER
SVEUČILIŠNI CENTAR VARAŽDIN

ZAVRŠNI RAD br. 421/MM/2015

IZRADA PROMOTIVNOG FILMA
KULTURNE MANIFESTACIJE
„VRATIŠINSKE VESELE VURICE“

Dino Farkaš

Varaždin, lipanj 2015.

SVEUČILIŠTE SJEVER
SVEUČILIŠNI CENTAR VARAŽDIN

ZAVRŠNI RAD br. 421/MM/2015

IZRADA PROMOTIVNOG FILMA
KULTURNE MANIFESTACIJE
„VRATIŠINSKE VESELE VURICE“

Student:

Dino Farkaš, 2841/601

Mentor:

mr. sc. Dragan Matković, v. pred.

Varaždin, lipanj 2015.

Sažetak

Ideja ovog rada je izrada promotivnog filma za kulturnu manifestaciju naziva „*Vratišinske vesele vuriće*“ po kojoj je nazvan i promotivni film. Film je sniman na temelju prethodno izrađene knjige snimanja, s fotoaparatom Samsung NX2000, te kasnije montiran pomoću programa Adobe Premiere i Adobe After Effects. U radu su opisane filmske vrste i podvrste vezane uz sami promotivni film. Sadrži informacije o svrsi i cilju promotivnog filma „*Vratišinske vesele vuriće*“, njegovom sadržaju te mjestu i manifestaciji koje film promovira i o glazbenoj podlozi koja je napravljena prije pisanja knjige snimanja u programu FL Studio 11. Usporedno s teorijskim dijelom predprodukcije, produkcije i postprodukcije, zajedno s njihovim najvažnijim elementima koji su potrebni za izradu filma, opisan je i praktični dio. Na kraju rada nalazi se prikaz analize vlastitog promotivnog filma s ciljem da se iznese mišljenje ciljne skupine o kvaliteti izrade i izgleda samog filma.

Ključne riječi: promotivni film, knjiga snimanja, Samsung NX2000, Adobe Premiere, Adobe After Effects

SADRŽAJ

1. Uvod	1
2. Definiranje filmskih vrsta	3
2.1. Namjenski film	4
2.2. Propagandni film	4
2.3. Promotivni film	6
3. Promotivni film „Vratišinske vesele vuričice“	7
3.1. Vratišinec	7
3.1.1. „Vratišinske vesele vuričice“	10
3.2. Glazbena podloga	11
3.2.1. FL Studio	11
4. Predprodukcija	13
4.1. Predprodukcija promotivnog filma „Vratišinske vesele vuričice“	14
4.1.1. Knjiga snimanja	15
5. Produkcija	26
5.1. Snimanje	26
5.1.1. Kadar	29
5.1.2. Rakurs	31
5.1.3. Plan	31
5.1.4. Pokreti kamere	33
5.1.5. Rasvjeta	34
5.1.6. Zvuk	37
5.2. Produkcija promotivnog filma „Vratišinske vesele vuričice“	38
5.2.1. Videooprema	38
6. Postprodukcija	40
6.1. Montaža	40

6.2. Postprodukcija promotivnog filma „ <i>Vratišinske vesele vurice</i> “	42
6.2.1. Adobe Premiere Pro CS4	45
6.2.2. Adobe After Effects CS4.....	46
7. Analiza	48
8. Zaključak.....	52
9. Literatura.....	54
10. Popis oznaka i kratica	56
11. Popis slika i tablica	58

1. Uvod

Promotivni film je film koji se koristi za prodaju nekog proizvoda ili usluge, informiranje o nekom projektu ili stvaranje imidža neke destinacije i slično. Važne stavke u promotivnim filmovima su glazbena podloga, kvalitetno snimljeni kadrovi i kvalitetna montaža kako bi se postigao željeni efekt koji promotivni film mora stvoriti kod gledatelja, a to je kupnja proizvoda, edukacija i informiranje, poticaj da se posjeti neka destinacija. Takvi filmovi imaju svoju namjenu jer utječu na ponašanje gledatelja u njihovim izbornim i drugim odlukama.

Usporedno s teorijskim dijelom rada, opisan je i praktični dio. Teorijski dio rada započinje s definiranjem filmskih vrsta i njihovih podvrsta vezanih uz vlastiti promotivni film i to počevši od nadvrste namjenskog filma, do vrste propagandnog filma i njegove podvrste promotivnog filma. Nakon definiranja filmske nadvrste, vrste i podvrste, rad sadrži informacije o cilju vlastitog filma i njegovoj svrsi te sadržaju, o mjestu Vratišinec i njegovoj kulturnoj manifestaciji „*Vratišinske vesele vuriće*“ po kojoj je i nazvan vlastiti film. Osim toga, opisana je i glazbena podloga koja prati cijeli film, izrađena u programu FL Studio 11 prije pisanja knjige snimanja kako bi poslužila za njezino pisanje i raspored kadrova unutar filma.

U dijelu predprodukcija, teorijski je opisana sama faza predprodukcije koja je najvažnija kod izrade svakog filma. Za svaki film je najvažnija ideja koja je dio predprodukcije i koja se u toj istoj fazi razrađuje kroz scenarij i knjigu snimanja, odabir lokacija, opreme i drugih bitnih elemenata potrebnih za sljedeće faze izrade filma. Usporedno s teorijskim dijelom predprodukcije, opisan je i praktični dio predprodukcije vlastitog filma te je prikazana knjiga snimanja koja je izrađena na temelju glazbene podloge i posjećenih i odabranih lokacija. U fazi produkcije teorijski je opisan proces snimanja, vrste kamera za snimanje filma i videostandardi koji definiraju raster slike, omjer stranica slike, frekvenciju izmjene slike i metode prikaza slike. Tu su objašnjeni i najvažniji elementi snimanja kao što su: kadar, rakurs, plan, pokreti kamere, rasvjeta i zvuk. Kadar je osnovna jedinica snimanja i filma i kod njega je bitno držati se kompozicije. Rakurs je položaj kamere u odnosu na objekt snimanja. Planovima se definira odnos lika i okoline, a pokretima kamere se filmu daje ritam i dinamičnost te se obogaćuje njegov vizualni doživljaj. Rasvjeta je također važni element kod snimanja pa se osim prirodnog svjetla često koristi i umjetno

svjetlo. Zvuk u filmu jednako je važan kao i slika, a za snimanje zvuka koriste se mikrofoni koji su već ugrađeni u kameru ili mikrofoni koji se priključuju na kameru. Praktični dio produkcije sadrži informacije o snimanju vlastitog filma i o korištenju najvažnijih elemenata za snimanje navedenih i opisanih u teorijskom dijelu. U fazi postprodukcije objašnjena je montaža koja je sastavni dio postprodukcije. Montažom se definira izgled, ritam i struktura filma. Postoji linearna i nelinearna montaža koja se danas koristi. Prvo se radi gruba montaža, zatim fina montaža i sve ostale korekcije boja, dodavanje grafičkih elemenata i slično. Osim slike u toj se fazi montira i uređuje zvuk. Praktični dio sadrži opis faze postprodukcije, montaže u programu za nelinearnu montažu Adobe Premiere te dodatnu obradu vlastitog filma u programu Adobe After Effects, kao i o izvozu filma.

2. Definiranje filmskih vrsta

Vrsta je opća oznaka za bilo koji skup filmova koji su povezani nekim zajedničkim značajkama ili zajedničkim podrijetlom, a do njih se dolazi razvrstavanjem i klasifikacijom. Filmske vrste se svrstavaju u posebne grupe ili razrede. Jedna vrsta tih razreda je filmski rod. Rod je ključna filmska vrsta koja je nadređena ostalim filmskim vrstama i obuhvaća cijelo suvremeno i povijesno područje filma. Filmski rodovi su: igrani film, dokumentarni film, obrazovni film, propagandni film, animirani film i eksperimentalni film. Razni su kriteriji za uključivanje filmova u različite rodove. Razvrstavaju se ovisno o tome služe li prvenstveno fikcionalnosti i mašti kao igrani, animirani ili eksperimentalni film, ili pak informiranju o stvarno zatečenim stanjima stvari u svijetu kao dokumentarni i obrazovni film. Propagandni film, za razliku od ostalih rodova, navodi gledatelje na neke specifične postupke u njihovim životnim situacijama. Većina rodova koristi živo snimanje prizora u kojima nerijetko ima slučajnosti, a prizori i pokreti kod animiranog filma su nadzirani. Eksperimentalni filmovi istražuju različite mogućnosti koje su kod ostalih filmskih rodova zanemarene, i odmiče od specifičnih ciljeva i postupaka kojima ostali rodovi teže. Žanrovi su poseban razred, posebne podvrste igranih filmova. Filmovi pojedinih žanrova dočaravaju neki poseban svijet uključujući prepoznatljive ambijente, zaplete i likove, predložene na narativno očekivane načine, a samim time privlače ljubitelje pojedinih žanrova takvom svijetu pomoću novih filmova, a proizvođače potiče na zadovoljavanje potreba gledatelja. Povijesno najpoznatiji i najistaknutiji žanrovi su: film strave, komedija, kriminalistički film, melodrama, mjuzikl, pustolovni film, vestern, znanstveno-fantastični film i mnogi drugi. Žanrovi također imaju svoje više razrede, nadžanrove, i svoje podvrste, podžanrove i žanrovske cikluse. Često se kombiniraju u žanrovske mješavine, a podložni su i stilskim i drugim promjenama. Stilovi su razred koji povezuju nizove filmova nekim tematskim ili stilskim srodnostima, a filmske kategorije su razred po kojem se filmovi razvrstavaju po nekoj značajki koja se lako opaža kao crno-bijeli film, film u boji, nijemi film, dugometražni film, kratkometražni film i drugi filmovi.

Promotivni film je vrsta propagandnog filma koji pak je podvrsta namjenskog filma. Namjenskim filmovima nazivaju se oni filmovi koji su rađeni za neke praktične svrhe s ciljem da utječu na ponašanje gledatelja u situacijama kao što su izbori, da

se pojača i razglasi ugled neke osobe, neke institucije, da pridonese stjecanju kulturnih standardiziranih znanja, a namjenski film koji je nastao posljedicom izravne poslovne narudžbe naziva se naručenim filmom. Propagandni film, koji je podvrsta namjenskog filma, ima iste ciljeve kao i sama nadvrsta namjenski film, a to je utjecaj na ponašanje ljudi u izbornim životnim prilikama. To je ujedno i svaki film u kojem se razabiru propagandne namjere i učinci neovisno o tome kojoj vrsti on pripada. Osim promotivnog filma, u propagandni film spadaju još reklamni film i propagandni dokumentarni film [1].

2.1. Namjenski film

Namjenski ili primijenjeni film je svaki film koji jasno svjedoči o namjenskom karakteru svojeg postojanja. S obzirom da svaki film može služiti nekoj specifičnoj svrsi, namjenskim se filmom u puno većem smislu smatraju djela čijim se narativnim priopćenjem usredotočuje na socijalno vođeni utjecaj na gledatelja s nekom namjenom, bilo da se radi o komercijalnoj, posebno propagandnoj ili pak obrazovnoj namjeni. Te namjene ujedno formiraju i dvije najjasnije specifične vrste namjenskog filma, a to su propagandni film i obrazovni film. Prepoznatljivo je i izlaganje tekstom, izlaganje spikera ili naratora, natpisima i dokumentarističkim oblicima objašnjavanja kojima se ponekad i eksplicitno definira namjena filma, kao i standardiziranim izborom tema i stereotipizacijom režijskih postupaka.

Namjenski film može pripadati rodu igranog filma, ali poetika je najčešće slična onoj dokumentarnog filma kao na primjer u obrazovnim filmovima, ili eksperimentalnog filma u najširem smislu s primjerom reklamnog filma. Namjenski usmjerena naracija, koja u znatnoj mjeri razlikuje namjenski film od ostalih filmskih rodova, navodi na mogućnost da se namjenski film tretira i kao zaseban rod [2].

2.2. Propagandni film

Propagandni film je podvrsta namjenskog filma s prvenstvenim ciljem propagande. To je svaki film koji ima propagandni efekt koji zastupa neka uvjerenja, stavove i vrednote koji su neprihvatljivi sa stajališta društvenih grupa profesionalnog udruženja, religijske zajednice, političke stranke, države i drugih koji procjenjuju taj film. To je i film kojim se teži utjecati na posve određene oblike ponašanja, a to se utjecanje u pravilu ne ostvaruje izravno. Zato naredbe, zapovijedi ili molbe nisu

propagandna priopćenja. Utjecanje se ostvaruje posredno. Kod gledatelja se uz pomoć filma nastoji stvoriti ili podržati neku vrijednosnu pristranost prema nekom proizvodu, stranki, ličnosti, nekoj instituciji, akciji, programu, ideološkom sistemu i slično. Podrazumijeva se da će ta vrijednosna pristranost uvjetovati određen tip djelatnih opredjeljenja kod specifičnih djelatno-izbornih situacija.

Kod određivanja nekog filma kao propagandnoga, bitno je razlikovati propagandnu namjeru od propagandnog efekta jer filmovi rađeni s propagandnom namjerom ne moraju imati i očekivani propagandni efekt, a propagandni efekt mogu imati i filmovi koji nisu rađeni s propagandnom namjerom. Ponekad se i filmove bez propagandne namjere, ali s propagandnim efektom, naziva propagandnima, no uobičajenije je da se propagandnim filmovima nazivaju samo oni filmovi koji svojom strukturom ukazuju na razabiranje propagandnih namjera neovisno o efikasnoj ili neefikasnoj propagandi tog filma. Film u kojem se ne razabiru propagandne namjere nije propagandni, ali ako on ima bilo kakav propagandni efekt, on je film s propagandnim efektom. Propagandna namjera može biti i proizvodna i uporabna. Film može biti upotrebljavan s propagandnom namjerom iako nije bio proizveden s tom svrhom, isto kao što se propagandni film može koristiti i za nepropagandne svrhe. I filmovi rađeni bez razabirljive propagandne namjere mogu uobličavati propagandno poželjne motive i stavove, čime mogu pridonositi podložnosti gledatelja općoj propagandi. Propagandni filmovi ipak su oni s propagandnom namjerom, a filmovi bez proizvodno-propagandnih namjera, a koji se koriste u propagandne svrhe, nazivaju se filmovima s propagandnom uporabom. Filmovi s propagandnom namjerom mogu biti očito propagandni kao što su reklamni filmovi, političko-propagandni dokumentarci, prosvjetno-propagandni filmovi i slično. Mogu biti i prikriveno propagandni filmovi kao igrani, dokumentarni ili znanstveni filmovi. Također, propagirati se može u prilog nekoj pojavi pa se na takvu pozitivnu propagandu obično pomišlja kad se govori o propagandnom filmu bez specifikacije. S druge strane, kad se propagira protiv neke pojave, takav film se naziva negativno propagandnim.

Propagandni filmovi mogu biti ekonomsko-propagandni, političko-propagandni, zdravstveno-propagandni, ekološki, turistički i drugi. Kao dominantno obojeni određenim izabranim tipom izlaganja, oni mogu biti: igrano-propagandni,

dokumentarno-propagandni, obrazovno-propagandni. Ako je izveden tehnikom animacije, on je animirano-propagandni. Kraće propagandne filmove zovemo reklamama, dok se duži uključuju u postojeću disciplinu kao što su obrazovni, dokumentarni i igrani film [2].

2.3. Promotivni film

Promotivni filmovi koriste se kako bi se prodao neki proizvod, usluga, informiralo o nekom projektu, stvorio imidž neke kompanije ili turističke destinacije, kako bi se posjetio neki događaj i slično.

Takvi filmovi najčešće su trajanja ne dužeg od 10 do 15 minuta jer bi duži filmovi uzrokovali opasnost od gubitka pažnje i fokusa gledatelja, što nije cilj promotivnih filmova. Cilj je omogućiti zadržavanje pozornosti gledatelja kako bi oni mogli percipirati sve ključne informacije koje sam film treba prenijeti, te ih dodatno zainteresirati o tim informacijama.

U današnje vrijeme je uobičajeno da produkcija promotivnih filmova, najčešće na DVD medijima ili putem weba, bude prvi korak prije ostalih dijelova marketinških kampanja s ciljem uobličavanja slike onoga što se reklamira, te da se gledateljima distribuira besplatno. Također, promotivni filmovi odlični su marketinški alati raznih sajмова, izložbi ili konferencija kako bi se postigao traženi efekt. Osim kvalitetnog sadržaja kako bi se kroz vizualnu percepciju pružila željena marketinška informacija, za promotivne filmove je bitna i kvalitetna glazbena podloga [3].

3. Promotivni film „*Vratišinske vesele vurice*“

Promotivni film je nazvan po kulturnoj manifestaciji koja se svake godine odvija u mjestu Vratišinec. Osim same manifestacije, film prikazuje i mjesto događaja, upoznaje gledatelje s manifestacijom i sa samim mjestom, informira o prirodnim ljepotama, kulturnim dobrima i društvenim događajima sela Vratišinec.

Promotivni film „*Vratišinske vesele vurice*“ podijeljen je na pet dijelova. Prvi dio filma čini kratki uvod, kratko upoznavanje s nekim od važnijih dijelova mjesta Vratišinec kako bi se uvelo u drugi dio filma. Na početku samog filma prikazano je mjesto iz daljine. U uvodu su prikazani neki od prometnih pravaca, kao i željeznički promet, jedan od važnijih načina prijevoza koji ima povijesni značaj za mjesto. Zgrade koje su prikazane na početku također su od značaja za mjesto, a predstavljena je i jedna od najvažnijih povijesnih ličnosti mjesta, dr. Vinko Žganec. Drugi dio filma prikazuje društvenu zajednicu mjesta kroz obrazovne ustanove, razne udruge i društvene događaje. Treći dio filma prikazuje vjerska obilježja kao što su crkva i njena unutrašnjost, umjetnine, oltari i spomenici. Četvrti dio, kao vrhunac filma, prikazuje samu manifestaciju po kojoj je i nazvan film, s kratkim scenama u kojem se prikazuju tradicionalni plesovi vezani uz taj kraj, odnosno s dijelovima nastupa izvođača iz samog mjesta. Zadnji, peti dio filma prikazuje prirodne ljepote mjesta i služi kao odjava, završetak filma. Dijelove filma određuje glazbena pozadina, također podijeljena na pet dijelova.

Cilj filma je informirati gledatelje o prirodnom, društvenom, povijesnom, kulturnom i ostalim sadržajima mjesta. Najvažnije od svega, cilj je privući gledatelje da se dodatno zainteresiraju i da posjete samo mjesto i kulturnu manifestaciju koja se promovira. Promotivni film „*Vratišinske vesele vurice*“ može se svrstati u turistički promotivni film. Kao i ostali filmovi takve vrste, film je namijenjen za besplatnu distribuciju putem DVD medija i weba, ali može biti prikazivan i putem televizije.

3.1. Vratišinec

Vratišinec je naselje u istoimenoj općini u Hrvatskoj, smještenoj u sjevernom dijelu Međimurske županije. Naselje broji preko dvije tisuće stanovnika. U povijesnim vrelima prvi put se spominje davne 1458. godine kao posjed grofova Celjskih pod imenom Bratrvsincz, 1478. godine spominje se kao Bratishinecz, 1636. godine kao

Wratissnicz, a 1752. godine kao Vratissinecz. Prema tvrdnji poznatog mađarskog lingvista dr. Laszla Hadrovicza, ime Vratišinec potječe od imenice brat, odnosno od osobnog imena Bratiša ili Vratiša, pa je poznato da je ime dobio po svom nekadašnjem feudalnom gospodaru, kao i mnoga druga mjesta u Međimurju [4].

Zanimljiv zbog svojih zemljopisnih obilježja, prirodnih resursa, prirodne i graditeljske baštine i gospodarskih djelatnosti, Vratišinec je gospodarski dobro razvijen. Najpoznatije djelatnosti u tome mjestu su poljoprivreda koja prevladava radi velikih obradivih površina, šumarstvo čiji prvi pisani podaci o šumama potječu još iz 13. stoljeća, a šume Vratišince, kao i sve šume Međimurja, predstavljaju ostatak nekad vrlo šumovitog područja u posjedima raznih velikaških porodica. Ustanovljena su lovišta pod brojevima u svrhu uzgoja, zaštite, lova i korištenja divljači, odnosno u svrhu racionalnog korištenja prirodnih i drugih potencijala za razvoj lova i lovnog gospodarstva, a kroz izrađene Lovno gospodarske osnove daju se osnovni podaci o pojedinim lovištima te su uz način gospodarenja date i mjere zaštite raznolike divljači, očuvanja i poboljšanja staništa, uređivanja lovišta i brige o životinjskim vrstama. Malo i srednje poduzetništvo postupno se razvija, dok je trenutni razvoj turizma i ugostiteljstva lokalnog značaja, a čine ih manje privatne ugostiteljske građevine.

Društvena infrastruktura najuže je povezana s razvitkom i razmještajem stanovništva, a čini je niz građevina i ustanova s područja uprave, obrazovanja, zdravstva, kulture, sporta i rekreacije. Tako na području Vratišince postoji ustanova javnih službi i uprava. Također, tu su i ustanove za odgoj i obrazovanje. Osnovna škola dr. Vinka Žganca Vratišinec osim redovne nastave organizira i izbornu nastavu, izvannastavne aktivnosti, dopunsku i dodatnu nastavu. Zgrada osnovne škole nalazi se na slici 3.1.. Osim osnovne škole u mjestu se nalazi i dječji vrtić. Od vjerskih zajednica na području Vratišince djeluje Katolička župa Vratišinec. Zdravstvo i socijalna skrb također su zastupljeni u mjestu pa je važno spomenuti i zdravstvenu ambulantu i stomatološku ordinaciju. Povremena mjesta društvenih zbivanja su Društveni dom u sklopu kojeg djeluje Kulturno umjetničko društvo „*dr. Vinko Žganec*“ Vratišinec, koje svojom dugogodišnjom tradicijom te predstavljanjem iste, ali još i starije bogate vratišinske tradicije, ponosno nosi ime neumornog sakupljača pučkih popijevki, poznatog etnomuzikologa akademika doktora Vinka Žganca (1890. – 1976.), i vatrogasni dom s Dobrovoljnim vatrogasnim društvom Vratišinec koje djeluje

još od 1926. godine. Sa svojim igralištima, u području sporta i rekreacije, izdvajaju se nogometni klub te rukometni klub „Sokol“ Vratišinec. Udruga mladih Vratišinec najmlađa je udruga koja djeluje na području Vratišincea.

Osim prirode bogate biljnim i životinjskim vrstama, Vratišinec se očituje i graditeljstvom. Postoji zakonom zaštićena građevina stare škole, u centru naselja, koja datira još iz 1874. godine. Danas su u njoj smješteni dječji vrtić te zdravstvena ambulanta i stomatološka ordinacija. Na slici 3.2. prikazana je građevina stare škole. Od ostale evidentirane baštine na području mjesta, izdvajaju se Župna crkva sv. Križa izgrađena 1897. godine, prikazana na slici 3.3., kurija župnog dvora iz prve polovice 19. stoljeća, kapela sv. Križa koja je ostatak stare crkve izgrađene 1754., prikazana je na slici 3.4., stara grobna kuća, poklonac sv. Florijanu izgrađen u obliku kapelice 1814. godine, te brojna stara kamena raspela [5].

Slika 3.1. Osnovna škola Vratišinec

Slika 3.2. Zgrada stare škole

Slika 3.3. Župna crkva sv. Križa

Slika 3.4. Kapela sv. Križa

3.1.1. „Vratišinske vesele vurice“

Kulturno umjetničko društvo „dr. Vinko Žganec“ iz Vratišinca već niz godina zaredom organizira kulturnu manifestaciju „Vratišinske vesele vurice“.

Riječ je o folklornoj večeri u kojoj domaćin svake godine ugošćuje različite folklorne skupine iz svih županija Republike Hrvatske, ali i one iz susjednih zemalja. Osim druženja, cilj ove manifestacije je prikaz folklornog bogatstva i ljepote svakog kraja. Kroz program prikazuju se i njihove različitosti kulturne baštine kroz cjelovečernji program. Program je zabavnog karaktera. Izvode se narodni plesovi i pjesme, igre i ostali tradicijski običaji. Osim pjesama i plesova, posjetitelji imaju prilike vidjeti i narodne nošnje izvođača iz različitih dijelova Republike Hrvatske i šire, kao i vidjeti i čuti instrumente koji su vezani uz pojedina područja iz kojih izvođači dolaze. To je jedan od najvećih i najpoznatijih kulturnih i društvenih događaja u mjestu. Manifestacija se održava u Domu kulture u Vratišincu i uvijek je popraćena velikim brojem posjetitelja.

Slika 3.5. KUD „dr. Vinko Žganec“ na „Vratišinskim veselim vuricama“

3.2. Glazbena podloga

Jedna od najvažnijih stavki u ovom promotivnom filmu je glazbena podloga. Ona je izrađena u programu FL Studio 11. Prilikom izrade glazbene pozadine korišteni su uzorci zvukova udaraljki i bubnjeva, gudačkih instrumenata kao što su violine, sintesajzera, klavira i drugih instrumenata s tipkama te dodatni efekti za stvaranje ugođaja. Odabir uzoraka zvuka vrši se u pretraživaču (engl. *Browser*), prozoru koji osim njih sadrži i povijest radnji koje je korisnik izvršavao u programu (engl. *History*), uzorke glazbe ili ritma koje smo sami komponirali ili već gotove uzorke, različite zvučne efekte i generatore zvuka, dodatke programa, projekte i drugo. Kod izrade, tempo je postavljen na 95 udaraca u minuti (engl. *Beats Per Minute*). Ritam koji se ponavlja kroz glazbenu podlogu napravljen je u prozoru s uzorcima zvuka *Step Sequencer*, a melodija sastavljena od violine i drugih gudačkih instrumenata, kao i klavira i drugih instrumenata s tipkama komponirana je u prozoru *Piano Roll*. Za definiranje zvuka tih instrumenata i ostalih efekata koji se pojavljuju u glazbenoj podlozi korišteni su dodaci programa kao što su sintesajzeri i *mixeri*. Svi gotovi uzorci ritma i melodija smješteni su u prozor *Playlist* gdje svi ti dijelovi tvore cjelokupnu glazbenu podlogu koja je na kraju izvezena u MP3 formatu.

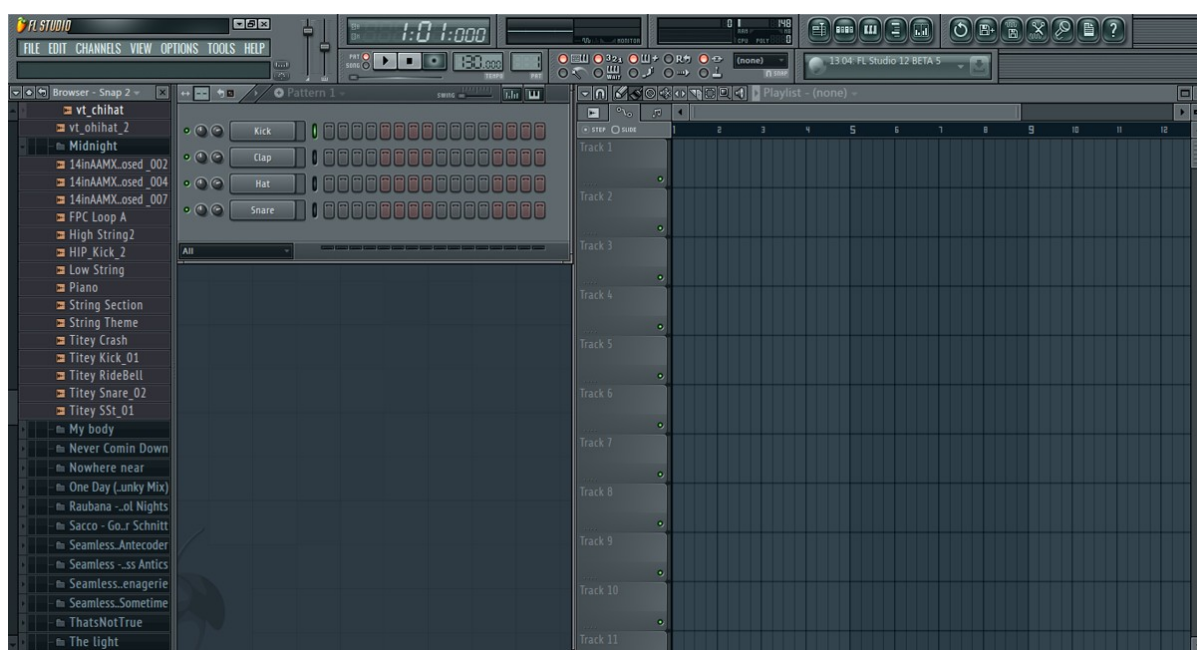
Glazbena podloga laganog je tempa. Ritam je naglašen i jak, a cijelu glazbu prati melodija po uzoru na međimursku narodnu popijevku „*Dej mi bože joči sokolove*“. Glazbena podloga podijeljena je na pet dijelova koji ujedno i određuju dijelove promotivnog filma „*Vratišinske vesele vurice*“. Trajanje glazbene podloge je 03:00 minute, isto koliko je predviđeno za cijeli film bez odjavnice.

3.2.1. FL Studio

FL Studio, prethodno poznat kao FruityLoops, digitalna je audio radna stanica čiji je izdavač belgijska tvrtka Image-Line. Program ima grafičko korisničko sučelje i dostupan je u četiri različita izdanja za Microsoft Windows.

Prvu verziju FruityLoops-a (1.0.0) napravio je Didier Dambrin za belgijsku tvrtku Image-Line. Ona je djelomično izdana 1997. godine, a službeno 1998. kao četverokanalni MIDI program s bubnjevima. Dambrin ubrzo proširuje program nizom nadogradnji koje su taj program učinile popularnim i složenim. Uz niz noviteta kroz nadogradnje, program podržava vremensku zvučnu modifikaciju, rezanje *beatova*,

uređivanje zvuka te snimanje do 64 usporodnih zvučnih traka. Zvuk može biti uvezen ili izvezen u formatima kao što su WAV, MP3, OGG, MIDI, ZIP ili u domaći format FLP. S raznim dodacima i generatorima, FL Studio ima podršku za dodatke treće strane, VST i DirectX. Aplikacijsko programsko sučelje (API) je kompatibilno sa VST virtualnim instrumentima, s VST2, VST3, DirectSound komponentom i ReWire softverskim protokolom. Većina dodataka funkcionira zasebno, neovisno o programu. Osim dodataka za kontrolu hardvera unutar programa, kontrolu za različite generatore i efekte, snimanje u VST formatu, kompoziciju i sinkronizaciju zvuka i videa, kreiranje melodije i mnogih drugih, program je u paketu i s raznim virtualnim efektima, uzorcima i sintesajzerima kojima se simuliraju zvukovi gitara, udaraljki, glasova i drugih zvukova ostalih instrumenata i efekata [6].

Slika 3.6. Izgled sučelja programa FL Studio 11

4. Predprodukcija

Ideja je početak postanka samog filma. Potrebno je odabrati temu filma koja je osnovna ideja. Sinopsis je faza razrade osnovne ideje i baza je za pisanje scenarija. Scenarij se piše na temelju ideje i sinopsisa. Pomoću scenarija definiraju se likovi u filmu i njihovi odnosi, dijalozi, prostori, vrijeme snimanja, izrađuje se plan snimanja i organizira i realizira snimanje.

Dok je tema definirana, potrebno je odabrati filmski žanr. Temelj za odabir žanra svakako je ciljana publika [7]. Ciljne skupine određuju se prema obilježjima geografske segmentacije koja podrazumijeva države, regije i gradove, čak sve do pojedinih dijelova grada kao što su kvartovi. Obilježja demografske segmentacije, kojom se također određuju ciljne skupine, su: dob, spol, prihodi, zanimanje, obrazovanje, veličina kućanstva, religija, nacionalnost i rasa. Psihografskom segmentacijom ciljne se skupine dijele prema životnom stilu, osobnosti, socijalnoj pripadnosti, odnosno prema klasi. Koristi se još i segmentacija na osnovi ponašanja, bihevioralna segmentacija koja se dijeli na segmentaciju prema prilici, segmentaciju prema traženju koristi i segmentaciju prema učestalosti uporabe [8].

Završeni scenarij je osnova za pričanje priče, pomoć redatelju i glumcima, izvor ideja direktoru fotografije, scenografu i kostimografu, montažeru i ostalima koji rade na filmu. Osnova za snimanje zove se plan snimanja. To je vrlo detaljan dokument koji razlaže sve detalje scenarija po različitim kriterijima radi preglednosti i lakše organizacije.

U fazi predprodukcije potrebno je i odabrati lokacije snimanja, koje čine eksterijeri i interijeri, zatim razraditi scenarij, izraditi pregledni plan, procijeniti vrijeme snimanja, opremu i troškove te okupiti filmsku ekipu. Treba pribaviti dozvole za snimanja na javnoj i drugim površinama, u interijeru, za privremeno zatvaranje prometa, snimanje osoba te korištenje radijskih frekvencija ukoliko je bilo koja od tih dozvola potrebna kako bi se moglo snimati na takvim mjestima. U predprodukciji se još izrađuje i knjiga snimanja koja mora biti što detaljnija za lakšu izradu plana snimanja, pripremu scene i kostimografije, osvjetljenja i drugih elemenata [7].

4.1. Predprodukcija promotivnog filma „Vratišinske vesele vuriće“

Kao i kod svakog filma, prvi korak za vlastiti film bio je ideja. Na temelju ideje potrebno je posjetiti lokacije i izmisliti priču koja će pratiti film. Ono što je važno je utvrđivanje ciljne skupine kojoj će film biti namijenjen. Kod geografske segmentacije parametri su sljedeći:

- Država: Republika Hrvatska i susjedne zemlje
- Regije: sve regije Republike Hrvatske i susjednih zemalja
- Grad: svi gradovi Republike Hrvatske i susjednih zemalja

Parametri za demografsku segmentaciju su:

- Dob: nebitan faktor
- Spol: muški i ženski
- Prihodi: nebitan faktor
- Zanimanje: nebitan faktor
- Obrazovanje: nebitan faktor, sve vrste obrazovanja su uključene
- Veličina kućanstva: nebitan faktor
- Religija: nebitan faktor
- Nacionalnost: nebitan faktor
- Rasa: nebitan faktor

Faktori ostalih segmentacija su nebitni za ovaj film. Kod geografske segmentacije uključene su Republika Hrvatska i susjedne zemlje zato što su izvođači iz tih zemalja česti sudionici te kulturne manifestacije. Također, mjesto Vratišinec nalazi se u povoljnom položaju koji graniči s nekim od susjednih zemalja. Većina faktora za demografsku segmentaciju je nebitna. Kako manifestacija i samo mjesto nude program za sve generacije, dob je nebitan faktor. Isto je i s spolom. I prihodi su nebitni isto kao i obrazovanje jer je program namijenjen svima, od predškolskog obrazovanja pa na dalje. Veličina kućanstva je nebitan faktor, a religija također. Sve nacionalnosti i rase su uključene. Dakle, film je namijenjen gotovo svima.

Glazbena podloga jedan je od važnijih elemenata ovog promotivnog filma. Ona je izrađena prva. Podijeljena je u pet cjelina koje će kasnije određivati cjeline

filma. Također, ona je glavni temelj za pisanje knjige snimanja. Uz pomoć glazbene podloge, određena je duljina kadrova i njihov položaj u filmu, njihove izmjene i tematske skupine kadrova.

U knjizi snimanja opisani su kadrovi koje je potrebno snimiti, prikazan je broj kadra, mjesto snimanja i sadržaj, opis kadra koji se snima te svi detalji u montaži. Kadrovi u filmu su različitih duljina. Prevladavaju kratki kadrovi koji se izmjenjuju u skladu sa glazbenom podlogom. Kadrovi uključuju i eksterijer i interijer.

4.1.1. Knjiga snimanja

Knjiga snimanja važna je za izradu filma. Ona sadrži opise scena, kadrove scena, parametre kadrova i njihov redoslijed. Knjiga snimanja može biti tekstualno opisana, a može biti u slikama (engl. *storyboard*).

Rimskim brojevima označavaju se odrednice scene. Arapskim brojevima obilježavaju se pojedini kadrovi tih označenih scena. Oznaka INT predstavlja interijer, dok oznaka EXT predstavlja eksterijer. PAN označava panoramu, VO označava vožnju kamere. Rakursi su također označeni, a oznake su: GR za gornji rakurs i DR za donji rakurs. Kad se radi o kadrovima, oznaka za krupni plan je K, za plan blizu B, S je oznaka za srednji plan, T za total, a DET označava detalj [9].

Knjiga snimanja promotivnog filma „*Vratišinske vesele vuriće*“:

1. kadar

EXT – priroda – total, donji rakurs, statična kamera

Opis: iz početne bijele boje pojavljuju se oblaci. Prvi kadar predstavlja uvod u film. Oblaci u početnom kadru snimaju se nekoliko minuta, a kasnije se u postprodukciji ubrzaju.

2. kadar

EXT – priroda – total, statična kamera

Opis: Pogled na mjesto Vratišinec, koje se predstavlja u filmu, iz daljine. Oblaci na nebu su ubrzani u postprodukciji, a kadar zajedno sa prvim kadrom predstavlja uvod u film i upoznavanje s mjestom.

3. kadar

EXT – srednji plan, donji rakurs, panorama

Opis: Horizontalnom panoramom prikazuje se grb općine Vratišinec kao mjesta radnje.

4. kadar

EXT – srednji plan, donji rakurs, statična kamera

Opis: Prikaz ulaza u zgradu općinskog vijeća, a kadar se tematski nadovezuje na prethodni kadar.

5. kadar

EXT – ulica – total, panorama

Opis: Horizontalnom panoramom obuhvaća se spomen park Vinka Žganca u središtu mjesta Vratišinec koji obuhvaća kapelicu, bistu dr. Vinka Žganca te obližnje prometnice i kuće koje se uz nju nalaze.

6. kadar

EXT – spomen park Vinka Žganca – krupni plan, gornji rakurs, kamera se približava

Opis: Natpis na postolju spomen biste Vinka Žganca prikazuje se u krupnom planu, kamera se lagano približava.

7. kadar

EXT – spomen park Vinka Žganca – krupni plan, donji rakurs, statična kamera

Opis: Bista dr. Vinka Žganca u krupnom planu snima se statičnom kamerom, a nadovezuje se na prethodni kadar.

8. kadar

EXT – priroda – total, gornji rakurs, statična kamera

Opis: Pogled na dio ulice i kuće uz nju odozgo, iz gornjeg rakursa snimljen statičnom kamerom, prikazuje promet.

9. kadar

EXT – željeznička pruga – total, panorama

Opis: Prikaz željezničke pruge kao važnog prometnog pravca u mjestu Vratišinec. Željeznička pruga je obuhvaćena vertikalnom panoramom.

10. kadar

EXT – priroda – srednji plan, statična kamera

Opis: Vlak ulazi u kadar koji prikazuje željezničku prugu. Još jedan simbolički prikaz putovanja kroz mjesto.

11. kadar

EXT – ulica – total, panorama

Opis: Horizontalnom panoramom obuhvaća se dio ulice u centru mjesta Vratišinec i zgrada stare škole koja se nalazi uz nju, a u kojoj se nalazi pošta, zdravstvena ambulanta i dječji vrtić.

12. kadar

EXT – ulica – total, statična kamera

Opis: Statičnom kamerom snima se isti dio ulice kao u prethodnom kadru, ali u drugom smjeru, s druge strane zgrade i statičnom kamerom, obuhvaća se i promet na ulici.

13. kadar

EXT – školsko dvorište – total, donji rakurs, panorama

Opis: Horizontalna panorama prikazuje bočnu stranu zgrade osnovne škole Vratišinec, kadar je duži u odnosu na većinu kadrova donji rakurs je lagan.

14. kadar

EXT – školsko dvorište – krupni plan, donji rakurs, statična kamera

Opis: Natpis osnovne škole obuhvaćen krupnim planom.

15. kadar

EXT – školsko dvorište – srednji plan, panorama

Opis: Lagana horizontalna panorama. Djeca čekaju nastavu ispred ulaza u školu, igraju se. Prikazuje se prednji dio škole.

16. kadar

INT – školski hodnik – srednji plan, panorama

Opis: Dio školskog hodnika u kojem djeca čekaju početak nastave.

17. kadar

INT – školska učionica – total, panorama

Opis: Laganom panoramom obuhvaćena je jedna od učionica osnovne škole.

18. kadar

EXT – rukometno igralište – srednji plan, panorama

Opis: Nepravilnom panoramom kamera prati igru rukometaša.

19. kadar

EXT – rukometno igralište –srednji plan, statična kamera

Opis: Kao u prethodnom kadru, i u ovom se prikazuje rukometna igra, snima se na drugom kraju igrališta.

20. kadar

EXT – krupni plan, donji rakurs, statična kamera

Opis: Krupnim planom obuhvaćen je znak koji predstavlja DVD Vratušinec, a nalazi se na zidu vatrogasnog doma.

21. kadar

EXT – plan blizu, panorama

Opis: Prikazuju se stara vatrogasna kola kakva su se nekada koristila, a nalaze se u blizini vatrogasnog doma.

22. kadar

EXT – plan blizu, gornji rakurs, panorama

Opis: Ista vatrogasna kola kao u prethodnom kadru, snimljena s drugog kuta.

23. kadar

EXT – srednji plan, donji rakurs, panorama

Opis: Vatrogasni dom sniman iz laganog donjeg rakursa i obuhvaćen horizontalnom panoramom s laganom kretnjom. Kadar je duži u odnosu na ostale kadrove.

24. kadar

EXT – nogometno igralište – total, statična kamera

Opis: Prikaz nogometne utakmice i igrača u igri.

25. kadar

EXT – nogometno igralište – total, statična kamera

Opis: Nogometna utakmica snimljena iz drugog kuta snimanja. Igrači igraju nogomet.

26. kadar

EXT – nogometno igralište – total, statična kamera

Opis: Igrači trče, drugačiji kut snimanja.

27. kadar

EXT – nogometno igralište – total, statična kamera

Opis: Igrač ispucava loptu, kut snimanja je drugačiji od prethodnog.

28. kadar

EXT – dvorište crkve – total, donji rakurs, panorama

Opis: Vertikalna panorama prikazuje cijelu crkvu od gore prema dolje. Početak panorame je ubrzan u postprodukciji, a kraj usporeniji.

29. kadar

EXT – dvorište crkve – srednji plan, panorama

Opis: Panorama je lagana i horizontalna. Ljudi izlaze iz crkve i okupljaju se pred crkvom. Prikazan je dio ulaza u crkvu i dvorišta crkve.

30. kadar

EXT – dvorište crkve – srednji plan, donji rakurs, panorama

Opis: Dijagonalnom panoramom prikazani su kipovi koji stoje na stupovima sa svake strane ulaza u crkvu.

31. kadar

INT – crkva – srednji plan, statična kamera

Opis: Kadar prikazuje glavni oltar u srednjem planu.

32. kadar

INT – crkva – total, statična kamera

Opis: Kadar prikazuje glavni oltar koji je sad udaljeniji, a kadrom je obuhvaćen i prostor crkve.

33. kadar

INT – crkva – bliži plan, donji rakurs, panorama

Opis: Kadar iz donjeg rakursa, vertikalnom panoramom obuhvaća pomoćni oltar Bogorodice sa Djetetom u koji su uključeni slika bogorodice te kipovi svetaca.

34. kadar

INT – crkva – srednji plan, donji rakurs, statična kamera

Opis: Dio crkve u kojem se nalazi zastava crkve.

35. kadar

INT – crkva – bliži plan, panorama

Opis: Lagana panorama obuhvaća dio crkve sa kipovima svetaca.

36. kadar

INT – crkva – plan blizu, donji rakurs, statična kamera

Opis: Dio pomoćnog oltara sv. Valentina sniman statičnom kamerom.

37. kadar

INT – crkva – detalj, panorama

Opis: Prikazuje se detalj cvijeća koje se nalazi na glavnom oltaru laganim pokretom kamere.

38. kadar

INT – crkva – total, statična kamera

Opis: Kadar prikazuje dio crkve prema ulaznom dijelu, suprotno od oltara i obuhvaća gotovo cijeli prostor crkve.

39. kadar

INT – crkva – total, donji rakurs, panorama

Opis: Duga horizontalna panorama kojoj je cilj obuhvatiti i prikazati oslikani strop i zidove crkve.

40. kadar

EXT – priroda – total, statična kamera

Opis: Priroda sa spomenikom braniteljima i žrtvama u Vratišincu.

41. kadar

EXT – groblje – srednji plan, panorama

Opis: Vertikalna panorama stare grobne kuće odozdo prema gore.

42. kadar

INT – poklonac sv. Florijana – plan blizu, statična kamera

Opis: Donji dio kipa sv. Florijana u pokloncu koji prikazuje kako proljeva vodu na kuću u plamenu kao zaštitnik vatrogasaca. Također, u sceni se vidi i natpis s imenom sveca.

43. kadar

INT – poklonac sv. Florijana – plan blizu, statična kamera

Opis: Gornji dio kipa sv. Florijana u pokloncu.

44. kadar

INT – krupni plan, gornji rakurs, panorama

Opis: Vertikalna panorama prikazuje note i riječi međimurske narodne popijevke „*Megla se kadl'*“, prve popijevke zapisane od strane etnomuzikologa dr. Vinka Žganca rodom iz Vratišincea. Ovaj kadar ujedno je i uvod u vrhunac filma.

45. kadar

INT – dvorana društvenog doma - srednji plan, statična kamera

Opis: Folklorashi u narodnim nošnjama izvode plesove i pjesme iz Međimurja, uz pratnju tamburaša. Kadar događaj prikazuje s bočnog kuta.

46. kadar

INT – dvorana društvenog doma – srednji plan, statična kamera

Opis: Tamburaši na svojim instrumentima izvode pjesme.

47. kadar

INT – dvorana društvenog doma – srednji plan, statična kamera

Opis: Prikaz dijela folklorasha KUD-a Vratišinec i tamburaša s bočnog kuta gledanja.

48. kadar

INT – dvorana društvenog doma – srednji plan, donji rakurs, statična kamera

Opis: S prednjeg kuta pogleda na pozornicu, laganim donjim rakursom prikazuje se ples članova folkloru obučeni u narodne nošnje.

49. kadar

INT – dvorana društvenog doma – srednji plan, donji rakurs, statična kamera

Opis: Kao i u prethodnom kadru, prikazuju se folklorši u izvođenju plesova, ali je kamera bliže.

50. kadar

INT – dvorana društvenog doma – srednji plan, statična kamera

Opis: Nastup djece u narodnim nošnjama koja izvode stare tradicionalne igre vezane uz mjesto Vratišinec.

51. kadar

INT – dvorana društvenog doma – srednji plan, statična kamera

Opis: Nastup mlađe sekcije, izvođenje narodnih plesova i pjesama u narodnim nošnjama.

52. kadar

INT – dvorana društvenog doma- total, panorama

Opis: Duža horizontalna panorama obuhvaća publiku, gledatelje manifestacije u dvorani. Totalom i panoramom obuhvaćeni je veliki, gotovo cijeli dio dvorane.

53. kadar

INT – dvorana društvenog doma – srednji plan, statična kamera

Opis: Radnja se vraća na nastup na pozornici, pogled na izvođenje plesova i pjesama folklorša u narodnim nošnjama s bočne strane pozornice.

54. kadar

INT – dvorana društvenog doma – srednji plan, statična kamera

Opis: Nastup folklorša iz prethodnog kadra s pogledom iz centralnog dijela gledališta.

55. kadar

INT – dvorana društvenog doma – srednji plan, statična kamera

Opis: Nastup istih izvođača se ponovno prikazuje s bočne strane.

56. kadar

EXT – priroda – detalj, statična kamera

Opis: Dio grane s listovima kao uvod u dio filma u kojem se pojavljuje priroda. Detalj s izoštrenom granom i zamućenom pozadinom.

57. kadar

EXT – priroda – total, statična kamera

Opis: Krdo goveda na pašnjaku.

58. kadar

EXT – priroda – srednji plan, statična kamera

Opis: Pozornost se daje jednom govedu koje se nalazi na pašnjaku.

59. kadar

EXT – priroda – total, panorama

Opis: Prikaz šume i pašnjaka obuhvaćenih panoramom.

60. kadar

EXT – priroda – total, statična kamera

Opis: Mjesto je i dalje šuma, a prikazuje se lovačka čeka.

61. kadar

EXT – priroda – krupni plan, statična kamera

Opis: U krupnom planu prikazuje se detalj u prirodi, kućica za ptice kao tematski nastavak na prikaz šume.

62. kadar

EXT – priroda – bliži plan, gornji rakurs, statična kamera

Opis: Potok koji teče.

63. kadar

EXT – priroda – srednji plan, statična kamera

Opis: Priroda je glavni motiv, biljke u prvom planu su zamućene, a izoštrani dio prikazuje park Udruga mladih Vratišinec.

64. kadar

EXT – priroda – total, statična kamera

Opis: Prikaz ribnjaka.

65. kadar

EXT – priroda – bliži plan, gornji rakurs, statična kamera

Opis: Voda i biljke u ribnjaku u bližem planu.

66. kadar

EXT – priroda – total, gornji rakurs, panorama

Opis: Lagani, jedva primjetan gornji rakurs, duga horizontalna panorama koja prikazuje dio ribnjaka.

67. kadar

EXT – priroda – total, donji rakurs, panorama

Opis: Vertikalna panorama, drveće šume snima se od dolje pa na gore.

68. kadar

EXT – priroda – total, statična kamera

Opis: Po uzoru na uvod s prvom i drugom scenom, završetak filma prati istu ideju. Kadar prikazuje selo iz daljine, a kamera je statična. Oblaci su ubrzani u postprodukciji, a kadar se snima nekoliko minuta.

69. kadar

EXT – priroda – total, donji rakurs, statična kamera

Opis: Ubrzani oblaci u postprodukciji s pogledom iz donjeg rakursa, dok se kraj zabijeli. Kao i prethodni kadar, snima se nekoliko minuta.

5. Produkcija

Produkcija je faza u kojoj se na temelju knjige snimanja snimaju kadrovi. Za snimanje je važno poznavati tehnike snimanja, filmski jezik i izražajna sredstva filmskog jezika. Potrebno je paziti na duljine i kvalitetu snimljenih kadrova, snimiti ih prema prethodno napisanoj knjizi snimanja koristeći rakurse definirane u njoj, planove koje je također potrebno poznavati i razlikovati, koristiti pokrete kamere ukoliko su definirani kako bi film bio dinamičan, koristiti rasvjetu da bi se izbjegle greške kao što su podeksponirani kadrovi, šum u slici i slično. Kod produkcije također je važno snimanje zvuka, isto kao i snimanje slike. Prije snimanja, važno je prethodno provjeriti svu opremu koja se koristi, a to su kamera, rasvjeta, tonska oprema i scena.

5.1. Snimanje

Za snimanje pokretnih slika potrebna je kamera. Prvi korak u snimanju je odabir kamere prema namjeni i mogućnostima koje ona pruža. Postoji puno vrsta kamera za razne namjene, od potpuno automatiziranih za amatersku upotrebu do poluprofesionalnih i profesionalnih kamera vrhunskih karakteristika. Razvojem tehnologije rastu i mogućnosti amaterskih kamera pa su tako dostupne kamere na mobilnim uređajima i kompaktnim fotoaparatom. Te kamere omogućuju svakodnevno snimanje nekih događaja, ali snimke su dobre kvalitete samo u uvjetima dobrog osvjetljenja. Loši svjetlosni uvjeti rezultiraju lošom kvalitetom snimljenog sadržaja. Kvalitetni video može se snimiti pomoću *camcordera*. To je najrasprostranjenija vrsta videokamera. Iako se nazivaju kamerama, *camcorder* su zapravo dva uređaja u jednom. To su kamera (engl. *camera*) i jedinica za snimanje i reprodukciju (engl. *player/recorder*) od kojih i dolazi ime *camcorder*. Imaju veći i kvalitetniji senzor i bolju optiku što rezultira kvalitetnijom slikom, a postoje u izvedbama od amaterskih do profesionalnih kamera. Oblikom su prilagođene jednostavnom rukovanju, imaju ulazne jedinice za dodatnu opremu i izlazne za komunikaciju s računalom. DSLR fotoaparati nisu primarno videokamere, no to je vrsta kamere koja se sve više koristi za snimanje videa zbog zavidnih mogućnosti snimanja. Prednost je u njihovoj praktičnosti, ali i u lakom postizanju dubinske oštine, i većim izborom izmjenjivih vrsta objektivu. Profesionalne televizijske kamere mogu biti studijske i koriste se u televizijskim studijima te terenske koje se koriste na

većim javnim vanjskim događanjima i nemaju mogućnost snimanja, već prenose signal u režiju ili u reportažna kola. Profesionalne digitalne filmske kamere zamjenjuju klasičnu 35-milimetarsku filmsku tehnologiju uz općeprihvaćene standarde za digitalni film. Takve kamere imaju izmjenjive objektivne. Imaju i velike mogućnosti kontroliranja postavki snimanja.

Osim po veličini, mogućnostima i obliku, kamere se razlikuju i po načinu snimanja i karakteristikama snimljenih slika i zvukova. Videokamere snimaju u skladu sa videostandardima koje definiraju raster slike, omjer stranica slike i broj slika u sekundi. Razlučivost je bitan čimbenik kvalitete videoslike. Veličina slike u videu izražava se brojem piksela (engl. *pixel*) po horizontalnoj i vertikalnoj dužini. Raster je definiran standardom, a najrasprostranjeniji standardi videoslike prema rezoluciji su standardni (SD) i visoki (HD) format. Do pojave digitalnog videa postojala su dva standarda prikazivanja boja analognog videa. Riječ je o PAL televizijskom standardu koji se koristi Europi, Africi, Australiji i dijelu Azije, i o NTSC standardu koji koristi SAD, Japan i dijelovi Južne Amerike. Standard PAL najčešće prikazuje 25 slika u sekundi, a NTSC 29,97 slika u sekundi. Ti se standardi koriste i danas u digitalnom videu, a označavaju se također kao PAL i NTSC. Razlika je i u tome što PAL ima raster od 720x576 piksela, a NTSC 720x480 piksela. HD visoka razlučivost noviji je standard snimanja i prikazivanja slike, kvalitetniji od SD standarda. Standardni rasteri kod HD videa su 1280x720 i 1920x1080. PAL i NTSC se u slučaju HD standarda razlikuju samo po broju slika prikazanih u sekundi. HD PAL se snima u 25 ili 50 slika u sekundi, a HD NTSC u 30 ili u 60 slika u sekundi. Slika se prikazuje na tri načina: 720p i 1080p, kao progresivna slika i 1080i kao slika s proredom. HD videostandardi imenuju se po vertikalnoj rezoluciji i načinu prikaza slike. Slika s proredom (engl. *interlace*) je način snimanja ili prikazivanja videa kod koje se slika sastoji od poluslika, a progresivna metoda (engl. *progressive*) je način snimanja i prikazivanja cijelih slika u nizu. Omjer stranica kod SD videa je 4:3 ili decimalno 1.33:1, dok je omjer stranica kod HD videa 16:9 ili 1.78:1. Brzina videa mjeri se brojem slika u sekundi (fps) ili frekvencijom izmjene slike u hercima (Hz). Najčešće se koriste:

- 60 slika u sekundi – u zemljama s NTSC standardom za 720p HD
- 50 slika u sekundi – u zemljama s PAL standardom za 720p HD
- 30 slika u sekundi – uobičajeni broj slika u zemljama s NTSC standardom

- 25 slika u sekundi – uobičajeni broj slika u zemljama s PAL standardom
- 24 slika u sekundi – broj slika u sekundi u kinematografiji.

Kod snimanja je potrebno paziti na oštrinu slike. Leća kamere prikuplja svjetlost iz okoline i koncentrira je na malu površinu osjetljivu na svjetlo, a kako bi izoštrili sliku, na kameri podešavamo vrijednost udaljenosti između objektiva i snimanog objekta. Za sliku koja je oštra se kaže da je „u fokusu“, a za neoštru sliku da je „izvan fokusa“. Oštrina se može podešavati ručnim i automatskim postavkama na kameri. Otvor blende propušta više ili manje svjetla do slikovnog senzora koji bilježi sliku. Profesionalne kamere imaju kontrolu na objektivu, a amaterske na kotačiću ili tipkama na tijelu kamere. I profesionalne i amaterske kamere imaju mogućnost korištenja automatske ekspozicije (engl. *auto exposure*) koja će postaviti količinu svjetlosti koja pada na slikovni senzor na usrednjenu vrijednost tako da odgovara polovici vrijednosti luminantnog signala. Osim pravilno eksponirane slike, ona može biti nadeksponirana ili podeksponirana.

Kao i kod fotoaparata, i videokamere koriste brzinu zatvarača, a koristi se za propuštanje količine svjetla koje dolazi do senzora i za prikaz pokreta. Mjeri se u dijelovima sekunde. Što je veća brzina zatvarača, slika će biti oštra s jasnijim pokretima, a što je manja brzina, slika će prikazati zamućen pokret.

Balans bijele boje također je bitan čimbenik u snimanju. Njime se u kameri podešavaju pojačanja crvenog (R) i plavog (B) kanala kako bi se izjednačile vrijednosti crvene (R), zelene (G) i plave (B) komponente signala slike, a njihovim izjednačavanjem osigurava se dobivanje bijele boje na zaslonima koji prikazuju sliku. Automatska postavka balansa bijele boje (engl. *auto white balance*) korigira pojačanja R i B komponente signala prema spektralnom sastavu rasvjete scene koju kamera snima. Spektri rasvjete mogu sadržavati različite udjele crvene i plave boje ovisno o njihovoj temperaturi bijele boje. Automatika će svjetlo svijeće pokušati prikazati kao bijelo svjetlo, ali ako se želi zadržati atmosfera koju svjetlost svijeće daje, potrebno je balans bijele boje podesiti ručno. Neke kamere nemaju mogućnost ručnog postavljanja balansa bijele boje ili ga mogu kontrolirati samo kroz postavke za razne svjetlosne situacije kao što su sunčano, oblačno, sjena koje su već unaprijed definirane. Profesionalne kamere imaju mogućnost prilagođavanja balansa bijele

boje i spremanja postavke. To je korisno u slučaju da se duže snima s istom rasvjetom. Ukoliko je u kadru više različitih izvora svjetlosti, balans bijele boje podešava se prema dominantnom izvoru ili pak prema atmosferi koja se želi postići. Za podešavanje balansa bijele boje, kameru je potrebno usmjeriti u bijelu difuzno reflektirajuću površinu kao što je papir te se kadrira tako da ta površina ispuni od 60 do 80% kadra. Nakon toga se prilagođava ekspozicija i fokus te se pritisne tipka za balans, a postavke koje spremimo zadržane su do sljedećeg podešavanja balansa bijele boje [7].

5.1.1. Kadar

Osnovna jedinica snimanja je kadar. Dolazi od francuske riječi *cadre* koja znači okvir. Kadar se može opisati i kao četverokutni prostor koji snima kamera, neprekinuti snimak između pokretanja i zaustavljanja snimanja i neprekinuti dio filma između dva reza kada se radi o filmskoj montaži.

Za filmski kadar bitno je držati se kompozicije. Potrebno je paziti na raspored i odnos elemenata koji se nalaze u kadru. Cilj kompozicije je privući pozornost gledatelja i učiniti kadar jasnim i ugodnim za gledanje. Najčešća pravila kompozicije su zlatni rez i pravilo trećina [7]. Zlatni rez je pojam vezan za umjetnost jer je u povijesti umjetnosti najčešće korišten. Koristi ga se i u filmovima, fotografiji i slično. To je matematičko strukturalni pojam, poznat još i pod nazivima zlatna sredina, božanski omjer ili zlatni omjer. Zlatni rez je kompozicijski zakon kod kojeg se manji dio prema većem dijelu odnosi kao veći dio prema ukupnom dijelu [10]. Pravilo trećine je također jedna od tehnika u vizualnim umjetnostima. Prema tom pravilu, slika se podijeli u devet jednakih dijelova s dvije jednako razmaknute horizontalne i dvije vertikalne linije. Kod takve podjele nastaju četiri sjecišta u koja se smještaju glavni objekti. Takva se kompozicija koristi kako bi se slici dalo više zanimljivosti i napetosti. Kada se radi o horizontu, u tom se pravilu on smješta u gornju ili u donju horizontalnu liniju. Za komponiranje u pravilu trećine koriste se i sjecišta i linije tih trećina [11].

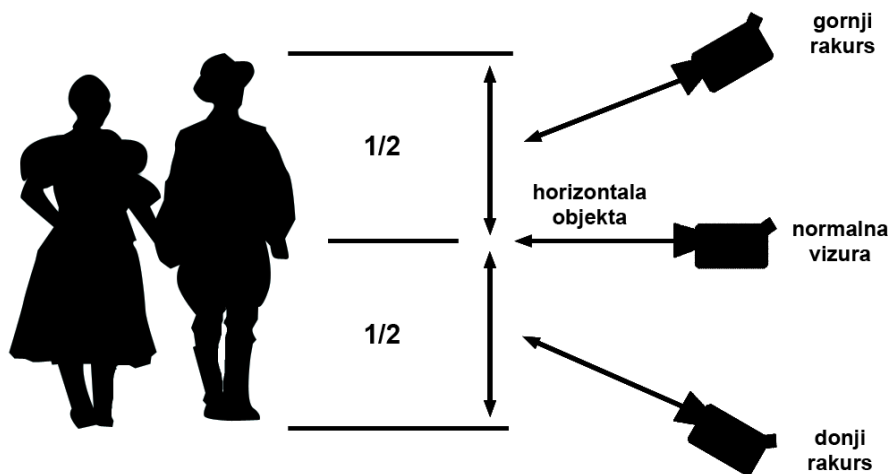
S obzirom na nastanak, kadrove nastale tijekom snimanja zovemo snimateljski ili tehnički kadrovi, a u gotovom filmu montažerski ili redateljski kadar. Tehnički kadrovi su kadrovi koji su snimljeni neprekinutim radom kamere, a montažerski

kadrovi su kraći od tehničkih jer se oni u montaži skraćuju ili dijele na više kadrova pa je montažerski kadar neprekinuti snimak između dva reza. Kadriranje je redateljsko umijeće prepričavanja ili prikazivanja kadrova u filmu kako bi on bio zanimljiv. S obzirom na duljinu, razlikujemo kratke i duge kadrove [12]. Kadrovi mogu biti statični ili dinamični, ovisno o pokretu kamere ili njezinoj statičnosti. Također, razlikujemo plošne i dubinske kadrove. Dubinski kadrovi prikazuju jednako oštro sve planove slike kao kod čovjekovog iskustva viđenja. Plošni kadrovi su kadrovi bez dubine gdje je predmet snimanja izdvojen od neoštre, zamućene pozadine. Kadrove još dijelimo na objektivne, subjektivne i redateljske ili autorske. Objektivni kadrovi izgledaju onako kako bi ih gledatelj vidio da se nalazi na mjestu snimanja. Subjektivni kadrovi su prikaz viđenja nekog lika iz filma. Redateljski kadar se razlikuje od prethodnih po izgledu, redateljskom komentaru i redateljevim osobnim viđenjem kadra [13].

5.1.2. Rakurs

Pozicijom kamere upravlja se pozornošću gledatelja i navodi ga se na uočavanje najbitnijega u kadru. Rakurs odstupa od uobičajenog kuta gledanja. Riječ rakurs dolazi od francuske riječi *raccourci*, što znači skupljen, stisnut.

Rakurs označava položaj kamere u odnosu na objekt snimanja. Određuje se prema razini očiju i prikazuje subjekt u prirodnim dimenzijama. Takav se rakurs naziva normalna vizura. Postoje još i gornji i donji rakurs. Subjekti snimani iz rakursa imaju određena perspektivna skraćivanja, stoga se subjekti koji su snimani iz gornjeg rakursa čine manjima, a oni koji su snimani iz donjeg rakursa čine se većima nego što jesu. U prirodnim dimenzijama prikazuju se samo subjekti koji su snimani kamerom postavljenom tako da odgovara polovici visine snimanog subjekta. Ekstremni gornji rakurs naziva se još i „ptičja perspektiva“, a ekstremni donji rakurs naziva se „žablja perspektiva“ [7].

Slika 5.1. Rakursi

5.1.3. Plan

Planovi mogu biti izrez ili prostor koji obuhvaća objektiv kamere, a mogu biti i naziv za smještaj zbivanja ili subjekata po dubini vidnog polja kamere. Njime se definira odnos lika i okoline, a njegovim odabirom i redoslijedom u sceni tvori se filmska rečenica. Naziv planova dijeli se po odnosu na prostor koji obuhvaća, ali i

veličinu ljudskog tijela u kadru [7]. Neovisno o tome što se snima, uvijek se određuju prema visini odrasle osobe koja je prosječnog rasta.

Razlike su u nazivima i podjeli. Bez obzira na to, oni se mogu svrstati u kategorije. Total je najširi plan. U njemu se vidi čitavi prostor zbivanja radnje. Najčešće se koristi za prikaz pejzaža, panorama i masovnih scena. To je plan kojeg ne određuje ljudsko tijelo, nego prostor u kojem se nalazi. I prikaz cijele prostorije svrstava se u total. U srednjem se planu ljudske figure vide cijele ili gotovo cijele. Najkorišteniji je plan jer prikazuje prostran i pregledan prostor i najsličniji je širini vidnog polja ljudskog oka. Plan blizu prikazuje osobu do pojasa, a krupni plan lice ili neki važan detalj scene. Detalj prikazuje dio neke osobe ili dio predmeta [7].

Slika 5.2. Total

Slika 5.3. Srednji plan

Slika 5.4. Plan blizu

Slika 5.5. Krupni plan

Osim osnovnih kategorija planove dijelimo na planove prostora, planove radnje ili akcije, planove osobe ili lika i zasebnog plana detalja. U grupu planova prostora spada total koji ima svoj podplan polutotal koji je nešto uži i daleki total koji je širi od totala. U planove radnje ili akcije spada srednji plan sa svojim podplanom. Američki plan s prikazom osobe od koljena na više dobio je ime po američkim vesternima u kojima su se na taj način prikazivali revolveraši u dvobojima. Planovi osobe ili lika su polublizi plan s prikazom lika od pojasa do tjemena, blizi plan koji prikazuje poprsje i krupni plan koji prikazuje ljudsku glavu. Detalj je plan koji se ne dijeli [14].

Slika 5.6. Detalj

5.1.4. Pokreti kamere

Kamera je pokretna, pa ritam i dinamičnost filma kao slike u pokretu ne stvaraju samo slike. Pomoću pokreta kamere može se obogatiti vizualni doživljaj filma. Također, statičnim kadrom ponekad je nemoguće obuhvatiti pratnju radnje u širem prostoru ili prolaz kroz prostor. Zato postoje pokreti kamere. Kamera se može pokretati panoramom, vožnjom ili pokretima unutar objektiva.

Panorama, ili švenk (njem. *schwenken* – micati, okretati), je zaokret kamere oko svoje osi, a s obzirom na smjer kretanja postoje horizontalna panorama, vertikalna panorama, dijagonalna panorama i nepravilna panorama. Panorama služi za prividno proširivanje vidnog polja objektiva. Ima i ulogu stvaranja iznenađenja u filmu. Podvrsta panorame je brišuća panorama ili filaž (franc. *filage* – izvlačenje). Kod

takve vrste panoramiranja pokret kamere je brz, a prebacuje gledatelja s jednog mjesta na drugo i stvara iznenađenje.

Vožnja kamere prati subjekt koji prolazi kroz prostor. Kamera se kroz prostor kreće nošena rukama ili je vožena nekim sredstvom kao što je kran, automobil ili far (njem. *fahren* – voziti). Far (engl. *dolly*) su kolica na tračnicama na kojima se nalazi snimatelj s kamerom koja je na stativu, a omogućuje vožnju u jednom smjeru. Kran (engl. *jib*) pokreće kameru u sve tri prostorne dimenzije. *Camera-car* je posebna autoprikolica koja služi za postavljanje rasvjetnih tijela, stativa za kameru i ima dovoljno prostora za snimatelja i električare. Vožnje koje se njome ostvaruju su vožnja unaprijed, bočna vožnja i vertikalna vožnja.

Kamera se može nositi i u ruci, a pomagala koja omogućuju stabilizaciju slike ublažavanjem vibracija, trzaja tijela i glatkih kadrova snimanih u hodu su *steadicam*, *flycam* i *glidecam*. Kamera se može pokretati i unutar objektiva. Takvi se pokreti postižu zumiranjem te preoštravanjem [7, 15].

5.1.5. Rasvjeta

Uz kameru, rasvjeta je najbitniji alat snimatelja. Svjetlo, ovisno o području ljudskog djelovanja u kojem se koristi, različito se definira. Svjetlo je osnovno sredstvo za rad snimateljima. Primjenjuje se kod kontrole kontrasta slike, odnosa svjetla i sjene, i kod upravljanja gledateljevom pažnjom. Svjetlo i sjena pomažu pri percepciji predmeta i osoba, a njihovi odnosi daju informacije o sadržaju snimke. Sjene daju oblik i dubinu snimanim predmetima. Postojeće dnevno svjetlo ili ambijentalno svjetlo najčešće su dovoljni za postizanje snimaka, ali ako je scena osvijetljena samo jednim izvorom, a on je jači, sjene su tamnije i slika kontrastnija [7].

Svjetlost je elektromagnetsko zračenje koje se sastoji od fotona. Ljudsko oko prosječno vidi svjetlost s valnom duljinom raspona od 390 do 750 nanometara (nm). Svjetlost nastaje kretanjem električnih naboja u električnom polju. Kada je neki elektron atoma potaknut dodatnom energijom izvana, taj atom odašilje svjetlost, a zračenje pobuđenih elektrona predočava se valom. Fotoni manje energije imaju manju frekvenciju, ali veću valnu duljinu, a fotoni s više energije imaju veću frekvenciju i manju valnu duljinu. Ljudsko oko reagira na ograničen raspon tih valnih duljina, samo na vidljivu svjetlost, ali raspoznaje male razlike unutar raspona valnih

duljina. Te se razlike nazivaju boje, a spektar vidljivog zračenja sastoji se od ljubičaste, plave, zelene, žute, narančaste i crvene boje od kojih ljubičasta i plava imaju najkraću valnu duljinu, a najdulju ima crvena svjetlost. Bijela boja sastavljena je od kontinuiranog niza svih boja vidljivog spektra. Boja nekog predmeta očituje se bojom koju predmet reflektira kada je osvijetljen bijelom svjetlošću, odnosno, neko će tijelo biti obojeno ukoliko mu površina apsorbira bijelu svjetlost samo na određenom valnom području. Bijela površina je površina koja u jednakoj mjeri reflektira sva valna područja bijele svjetlosti, a crna površina je ona koja tu bijelu svjetlost u potpunosti apsorbira. Siva površina u jednakoj mjeri reflektira sva valna područja bijele svjetlosti, no djelomično ih i apsorbira. Bijela, crna i siva su akromatske boje, a sve ostale su kromatske. Kromatske boje imaju svoje karakteristike: ton, svjetlina i zasićenost. Tijela koja emitiraju svjetlost su izvori svjetlosti. Svojstva svjetlosti nastale u prirodnim izvorima i umjetnim izvorima se ne razlikuju, isto kao što se ne razlikuju ni svojstva svjetlosti iz vrućih i hladnih izvora svjetlosti [16].

Bijelo svjetlo sadrži sve spektre boja, no ne emitiraju svi izvori bijelo svjetlo. Bijelo svjetlo najčešće daje jarko sunce u podne, dok izvori svjetla sa žarnom niti daju više žutih i crvenih toplih tonova, a fluorescentna rasvjeta isijava hladne tonove poput plavih i zelenih.

Prema kvaliteti, svjetlo se dijeli na difuzno ili indirektno i kontrastno ili usmjereno. Difuzno, ili još i indirektno, raspršeno ili meko svjetlo ne stvara jake sjene ni velike kontraste. Za njegovo raspršivanje koristi se difuzor, a najpraktičniji difuzor su oblaci koji raspršuju sunčevu svjetlost, no njih je nemoguće kontrolirati. Koriste se još i bijeli polupropusni materijali koji se postavljaju na samostojeće okvire ili prozore. Indirektno svjetlo je i svjetlo koje se raspršuje s hrapave površine u više smjerova nego s glatke površine. Kontrastno ili oštro svjetlo proizvodi jake sjene i velike kontraste, razlikuje tamne od svijetlih površina. Ono dolazi direktno iz izvora, zato se naziva usmjereno. Prema podrijetlu svjetlo je umjetno ili prirodno. Dnevno svjetlo dolazi od sunca, praktično je i vrlo kontrastno, a umjetno svjetlo dolazi od različitih rasvjetnih tijela, reflektora, studijskih rasvjeta i slično.

Za snimanje u eksterijeru, direktno sunčevo svjetlo daje velike kontraste i sjene pa je takve kadrove potrebno dosvijetliti dosvijetljivačem koji ne smije ulaziti u kadar niti bacati sjenu na ostale elemente koji se nalaze u kadru. U interijeru se

koristi raspoloživo svjetlo ili dodatna rasvjeta. Dodatna rasvjeta i oprema neophodni su za snimanje. To su reflektori koji proizvode jaku usmjerenu svjetlost, imaju krilca oko otvora za dodatno usmjeravanje svjetla. Električna snaga reflektora izražava se jedinicom vat (W). Reflektor s više vata ima jaču svjetlost. Za jednostavne scene koriste se reflektori od 800 do 1000 W, dok se na profesionalnim snimanjima koriste reflektori snage 20000 W. Opasnost predstavlja njihovo stvaranje velike topline, no odnedavno postoje i reflektori s LED diodama koji troše manje električne energije i manje griju. Za postavljanje rasvjete koristi se stalak. Zastavica blokira pad svjetla sa strane u objektiv, a difuzor se postavlja ispred izvora svjetla. Dosvjetljivač, ili reflektirajuća površina koja odbija svjetlo u željenom smjeru, može biti sjajan za kontrastno svjetlo ili bijel za difuzno svjetlo [7].

Smjerovi svjetla od posebnog su značaja prilikom snimanja jer se osvjetljenje iz tih smjerova koristi za isticanje ili prikrivanje začajki snimanog objekta. Za takve smjerove svjetla postoje i posebna imena. Osnovna svjetlosna pozicija (OSP) je svjetlosni sklop koji koristi osnovne značajke svjetla i ukazuje na sve funkcije rasvjete u medijima poput fotografije, filma i televizije, a razvijen je za osvjetljivanje portreta. Horizontalni i vertikalni kut tih smjerova nije određen precizno, već u određenom rasponu. Postoji prednje svjetlo smješteno iza kamere do 30 stupnjeva na svaku stranu, a osvjetljava veći dio lica pri čemu manji dio ostane u sjeni. Osim što osigurava dobru vidljivost, osjeća se i volumen lica, ali bez upadljivih sjena. Bočno svjetlo dijeli lice na osvjetljenu i neosvjetljenu stranu, od 50 do 90 stupnjeva sa svake strane kamere i naglašava modeliranje. Stražnje svjetlo nalazi se nasuprot kamere, 135 do 180 stupnjeva na svaku stranu, a iscrtava obris snimanog objekta, najčešće se koristi kao dio svjetlosnog sklopa koji je sastavljen od više izvora svjetla. Stražnje bočno svjetlo nalazi se sa strane, 90 do 135 stupnjeva na svaku stranu i iscrtava obris jedne strane lica. Donje svjetlo su izvori svjetla koji su niži od kamere. Tročetvrtinsko svjetlo, s 30 do 50 stupnjeva sa svake strane kamere osvjetljava tri četvrtine lica, dok je jedna četvrtina u sjeni. Takav odnos svjetla i sjene najbolje opisuje volumen ljudskog lica [21].

5.1.6. Zvuk

Zvuk je kod snimanja filma jednako važan kao i slika. Pomaže kod stvaranja atmosfere u filmu, kod najave određenih događaja, očituje unutarnje stanje likova.

Osim snimanja slike, kamere mogu snimati i zvuk pomoću ugrađenog mikrofona. Profesionalne kamere imaju mogućnost priključivanja vanjskog mikrofona na kameru. Razlike u mogućnostima i namjenama mikrofona su velike, pa je vrlo važno znati što se njime želi postići i koji mikrofon odabrati. Ugrađeni mikrofoni (engl. *built-in*) su širokopojasni mikrofoni. Snimanje bez posebnih tihih uvjeta vrlo je nezahvalno. Ručni mikrofoni (engl. *handheld*) najčešće se koriste za snimanje izjava govornika ili u reportažama i vijestima. Kvalitetni su, ali moraju biti blizu izvora zvuka. Mikrofoni s uskom usmjernom karakteristikom (engl. *shotgun*) snimaju zvuk u malom kutu i dobar su odabir kod filmskog snimanja. Učvršćuje se na dugi štap, takozvanu „pecaljku“, a potrebno ga je i zaštititi od vjetra ukoliko se snima u eksterijeru. Bubice (engl. *lavalier*) su mali mikrofoni koji se mogu prikačiti na gornji dio odjeće i služe za snimanje govora glumaca.

Posebnu pažnju potrebno je posvetiti i priključcima za mikrofon na kamerama. Najčešća vrsta priključaka na kamerama je 3,5 mm *stereo mini jack*. Druga vrsta je XLR, a služi za priključivanje profesionalne audioopreme. Svi se mikrofoni s kamerom mogu povezati putem kabela ili bežično. Kod bežičnog povezivanja potrebna su dodatna dva uređaja, prijamnik i predajnik. Međusobno su povezani radiovalovima (UHF područje) kako bi se prenio signal na kraće udaljenosti. Mikrofon se priključuje na predajnik i šalje signal prijamniku koji je priključen na mikrofonski ulaz na kameri.

Kako bi se snimio čisti zvuk bez šumova, većina kamera ima ugrađenu funkciju AGC (engl. *Automatic Gain Control*). Ta se funkcija koristi za kontrolu zvučnog signala, za pojačavanje slabijeg signala kako bi bio glasniji ili stišavanje prejakog signala da ne dođe do izobličenja zvuka. Za snimanje zvuka su neophodne i slušalice [7].

5.2. Produkcija promotivnog filma „Vratišinske vesele vurice“

U fazi produkcije, na temelju knjige snimanja, snimaju se lokacije koje su prethodno odabrane. Snimke kadrova su dužeg trajanja, ali će se u montaži skratiti. Trajanje je duže kako bi se izbjegle greške kod snimanja i kako se kod svakog ponavljanja snimanja kadra ono ne bi trebalo zaustaviti i stvoriti puno nepotrebnog videomaterijala. Kod snimanja su korištene gotovo sve vrste planova i rakursa. Kadrovi nisu snimani redosljedom knjige snimanja kako bi se izbjeglo premještanje s lokacije na lokaciju. Oni su snimani redosljedom najbližih lokacija koje je bilo potrebno snimati i ovisno o vremenu kada je bilo potrebno snimiti pojedine kadrove. Dodatna rasvjeta tokom snimanja nije korištena, jer je kadrove poput onih s javnih događaja bilo potrebno brzo snimiti, bez mogućnosti postavljanja rasvjete. Korišteno je prirodno i ambijentalno svjetlo. Jedan od razloga za korištenje ambijentalnog i prirodnog svjetla je stvaranje prirodne atmosfere, jaki kontrasti i sjene. Mikrofon i također nisu uključeni u produkciju, jer nije bilo potrebe za snimanjem zvuka. Jedini mikrofoni koji je korišten je mikrofoni koji je ugrađen u kameru. Lokacije koje su snimane uključuju i interijer i eksterijer. Video je sniman prethodno odabranim fotoaparatom Samsung NX2000, s NX objektivom s žarišne duljine 20-50mm.

5.2.1. Videooprema

Samsung NX2000 je pametni (engl. *smart*) *mirrorless* fotoaparat plastičnog tijela i rastera od 20,3 megapiksela. Senzor je APS-C veličine kao i kod DSLR fotoaparata stoga pruža vrhunsku kvalitetu fotografija. Zaslon fotoaparata ima dijagonalu od 3,7 inča, i 1,2 milijuna fotoosjetljivih elemenata. WVGA zaslon je dodirni i pomoću njega se podešavaju sve opcije. Raspon ISO vrijednosti kreće se od 100 do 25600. Uz brzi autofokus, dodatna upotrebljivost očituje se u mogućnosti fokusiranja dodiranjem na LCD zaslon. Kako ima *hot-shoe*, konektor za eksternu bljeskalicu, ima mogućnost spajanja različitih bljeskalica. Kontinuirano okida 8 slika u sekundi, brzinom zatvarača do 1/4000 sekunde. Ima mogućnost i snimanja videozapisa visoke HD rezolucije 1080p i 720p u omjeru 16:9, te standardne VGA rezolucije omjera 4:3. Snima u H.264 formatu brzinom od 25 slika u sekundi, no ima i druge mogućnosti snimanja. Fotoaparat se s računalom može povezati pomoću ugrađenih microUSB i microHDMI konektora. Ima i WiFi te NFC (engl. *Near Field Communication*) za povezivanje s podržanim Android pametnim telefonima i

tabletima. Podaci se pohranjuju na microSD karticu koju fotoaparat Samsung NX2000 koristi [17].

Fotoaparat ima mogućnost automatske postavke fotografiranja i snimanja videozapisa. Osim brzine od 25 slika u sekundi, nudi mogućnost snimanja i s 24 i 50 slika u sekundi. Također, širok je spektar raspoloživih rastera. Može se fotografirati u JPEG i *raw*. Pametna mogućnost fotografiranja i snimanja nudi unaprijed definirane vrijednosti za fotografiranje vodopada, vatrometa i drugih obrisa korištenjem duge ekspozicije, siluete s pozadinskim osvjetljenjem, zalaska sunca koji se naglašava pojačavanjem boja, noćno snimanje s mogućnošću snimanja bez bljeskalice, primjenjivanje filtera, ispravljanja nesavršenosti lica kod snimanja portreta, snimanje brzih pokreta, snimanje i spajanje fotografija različitih ekspozicija kako bi se stvorili nježni i bogati tonovi, snimanje panorame i drugo. Osim toga, fotoaparat nudi i stručni mod. U stručnom modu moguće je ručno podešavanje postavki poput vrijednosti otvora zaslona i brzine zatvarača. Prioritet zatvarača omogućava namještanje prema brzini zatvarača, a prioritet otvora zaslona prema njegovim vrijednostima. Opcija Program omogućava izravno podešavanje raznih postavki, a opcija Tvornički u slučaju ovog fotoaparata omogućuje korištenje vlastitih načina snimanja prilagodbom i spremanjem opcija. ISO vrijednost može biti podešena ručno, ili automatski. Brojne su mogućnosti ovog fotoaparata. Izmjenjivi objektivi iz serije NX raspona su žarišne duljine 18-200 mm.

Slika 5.7. Samsung NX2000

6. Postprodukcija

Postprodukcija je faza u kojoj se pregledava snimljeni sadržaj, prebacuje u program za nelinearnu montažu ili na hard disk računala, te se montira. Osim montaže slike i tona, u postprodukciju spada i obrada slike, primjenjivanje različitih efekata, korekcije boja te korigiranje podeksponiranih kadrova, dodavanje ostalih vizualnih efekata i grafičkih i tekstualnih sadržaja. U toj fazi kontrolira se i kvaliteta slike, ali potrebno je paziti i na zvuk koji se također obrađuje, korigira ukoliko je potrebno, dodaju se zvučni efekti, glazba i šumovi. Na kraju se video eksportira kako bi se mogao prikazivati i objavljivati te se arhivira.

6.1. Montaža

Montaža (franc. *montage* – sastavljanje, sklapanje, namještanje) je dio postprodukcije. Njome se definira završni izgled filma, njegov ritam i struktura. Montažer, kao jedan od autora filma, oblikuje film u ono što će gledatelj na kraju vidjeti. Mnogi filmovi svoj oblik dobiju tek u montaži [7, 18].

Prije se montaža radila za montažnim stolom, s rolama filma, radeći na i do nekoliko kilometara dugim filmskim vrpcama. Iz toga vremena ostali su izrazi „rez“ (engl. *cut*), „završni rez“ (engl. *final cut*) i mnogi drugi. Film se montirao redom kojim će se prikazivati i nastao je naziv linearna montaža. Izumom elektroničkog snimanja i montiranja, montaža je ostala linearna. Dolaskom digitalne tehnologije nastala je nelinearna montaža. Kako je ona olakšana i lako se rade izmjene na već izrezanim kadrovima, ona se zove i nedestruktivna montaža. Neki od najpoznatijih i najraširenijih programa za nelinearnu montažu su Final Cut Pro tvrtke Apple, Premiere Pro tvrtke Adobe i Media Composer tvrtke Avid. Programi za nelinearnu montažu rade na nedestruktivnom principu tako da se snimljeni sadržaj koji je spremljen na tvrdom disku ne dira, a odluke montažera bilježi u zasebnu datoteku koja zauzima malo prostora [7].

Montaža može biti tehnička i stvaralačka. Ona može biti i narativna, asocijativna, ritmička, diskurzivna i metastrukturirana. Narativna montaža naziva se još i kontinuirana i pripovjedna montaža, a njome se postiže iluzija naracijskog kontinuiteta, odnosno, postiže se dojam neprekinutog promatranja nekog zbivanja. Asocijativna montaža ili još i diskontinuirana, metaforička, idejna i simbolička

montaža služi za iznošenje neke priče iz koje se izvlače neki zaključci i ideje. Ritmička montaža nastaje spajanjem većeg broja kadrova različitih duljina raspoređenih po nekom određenom principu [18].

Montaža započinje odabirom materijala koji se unose na računalo s digitalne kasete, hard diska ugrađenog u kameru ili *flash* memorijske kartice, a u tom odabiru pomažu bilješke sa snimanja koje se zovu skript, odnosno prijepis, transkript. Kod montaže, format filma mora odgovarati formatu snimljenog materijala. Pri pokretanju programa za montažu potrebno je odabrati postavke projekta kao što su rezolucija i broj slika u sekundi. Zatim se odabire mapa u koju se želi spremiti snimljeni materijal. Nakon toga se unosi materijal spajanjem kamere na računalo pomoću *FireWire* kabela. Za unos materijala može se koristiti program za montažu koji osim unosa ima mogućnost i pregledavanja kadrova ukoliko je materijal snimljen na digitalnu kasetu. Za to nam služi odvojeni prozor *Log and Capture*. Ako je materijal snimljen na druge medije, prebacuje se USB kabelom, čitačima kartica ili optičkim nosačima na tvrdi disk računala na kojem se vrši montaža pa se nakon toga materijal s tvrdog diska unosi u program za montažu. Potrebno je organizirati materijale po mapama (engl. *bin*) kako bi se olakšao proces montaže, a klipove je moguće i preimenovati.

Programi za nelinearnu montažu sastoje se od četiri glavna prozora: pretraživač (engl. *browser*), preglednik materijala (engl. *viewer* ili *source monitor*), platno (engl. *canvas* ili *program monitor*) i vremenska os (engl. *timeline*). Osim tih glavnih prozora, postoji puno dodatnih prozora s alatima, prozora za analizu zvuka i slike, prozora s filtrima, efektima. U pretraživaču su sadržani klipovi, fotografije, zvukovi i montažne sekvence koje se koriste u projektu, a koji se mogu grupirati u mape i označavati radi lakšeg snalaženja. Tu su sadržani i svi njihovi podaci poput ukupnog trajanja ili trajanja odabranog segmenta, odabrani početak i kraj klipa, kompresija, veličina i slično, pa se pretraživač koristi i kao informativni centar. Odabirom sadržaja u pretraživaču, isti se pojavljuje u pregledniku u kojem se odabire precizan početak i kraj kadra pa se taj kadar postavlja, najčešće povlačenjem, na vremensku liniju. Na vremenskoj osi slažu se pripremljeni kadrovi u sekvencu. U gornjem dijelu prozora vremenske osi sadržana je slika, dok je u donjem prikazan zvuk najčešće u dvije trake. S obzirom da se radi o nelinearnoj montaži, osim što se kadrovi u vremenski prozor dodaju povlačenjem iz preglednika na kraj sekvence, oni

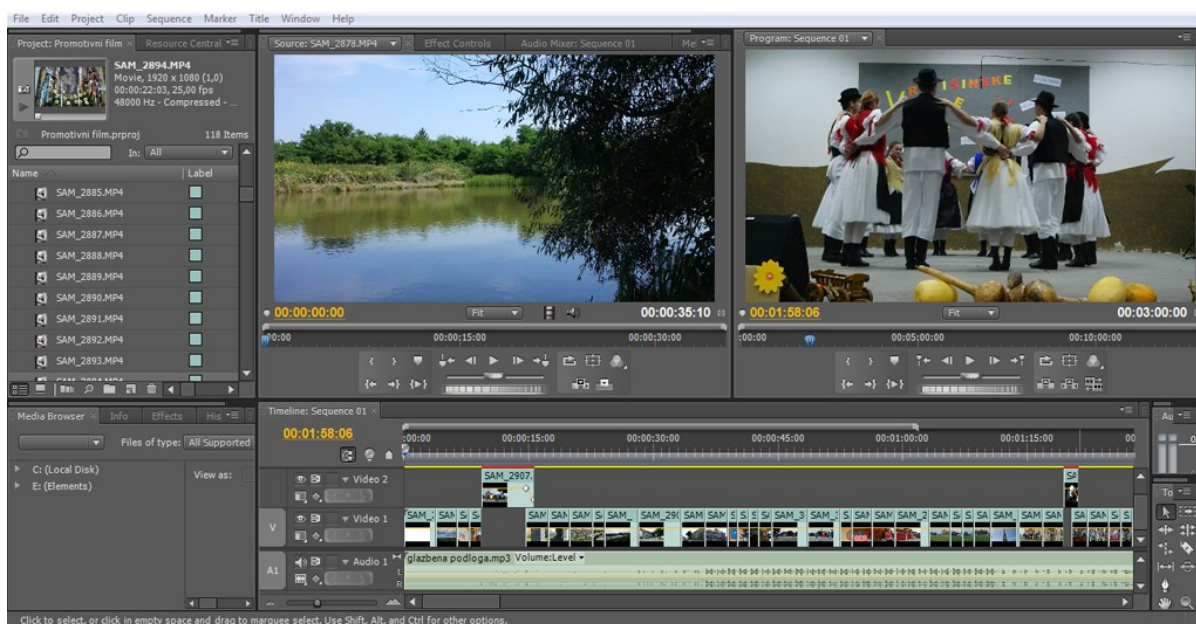
se mogu naknadno povlačiti i između dva postojeća kadra ili preko njih, ali i iznad njih u novu traku. Dok trake sa slikom prekrivaju jedna drugu, trake sa zvukom se ne pokrivaju, one se čuju istodobno. Na platnu se prikazuje trenutni izgled filma. Osim toga, platno prikazuje i ukupno trajanje filma, trenutnu vremensku lokaciju, sigurnu zonu za natpise (engl. *title safe*), i sigurnu zonu prikaza na televizoru (engl. *safe zone*). Nudi mogućnosti pomicanja, rotiranja ili promjene veličine klipa.

Unos materijala služi i kao prvo gledanje snimljenog materijala. Odabire se početna i završna točka i postavlja na vremensku os. Koristeći rez, oštar prijelaz između kadrova, radi se gruba montaža kako bi se postigao željeni ritam izmjenom kadrova. Film se može montirati u nekoliko odvojenih sekvenci koje se nalaze u pretraživaču, a mogu se postavljati jedna iza druge u master sekvencu radi preglednosti vremenske osi i taj se postupak zove gniježđenje sekvenci. Nakon grube montaže na red dolazi fina montaža. Tu se rješavaju problemi odnosa kadrova i sekvenci i drugi problemi nastali u gruboj montaži. U finoj montaži odabire se stil montaže i prijelazi kadrova. Osnovni prijelazi kadrova su rez (engl. *cut*) i pretapanje (engl. *cross dissolve*). Rez je najčešći način spajanja dvaju kadrova jer je najbliži ljudskom oku zbog sličnosti s treptanjem. Naznačuje promjenu vremena. Pretapanje označava protjecanje vremena. Može trajati od dvije slike do nekoliko desetaka njih u sekundi. Kadar postavljen na vremensku os može se kratiti ili produžavati na puno načina, ovisno o mogućnostima programa za montažu. Zvuk se također montira rezom ili pretapanjem. Odabirom početne i završne točke slike, odabire se i početna i završna točka zvuka, no može se koristiti i zaseban zvuk koji se priprema za vremensku os na isti način kao i slika. Neton je kadar u kojem nitko ne govori. Za ton se često osim jednog izvora koristi više kanala kako bi se kombinirali govor glumaca, ostali zvukovi koje glumci proizvode, koje proizvodi priroda i atmosfera prostora te eventualno glazba i drugi zvukovi [7].

6.2. Postprodukcija promotivnog filma „Vratišinske vesele vurice“

Postprodukcija vlastitog promotivnog filma započinje prebacivanjem snimljenih kadrova na računalo. Materijal se najprije pregledava i odabiru se najbolje snimljeni kadrovi. Nakon kreiranja projekta u programu Adobe Premiere, odabirom rastera i frekvencije izmjene slike identičnim parametrima snimljenog materijala, taj se materijal unosi u kreirani projekt. Kadrovi se grubom montažom slažu u sekvencu na

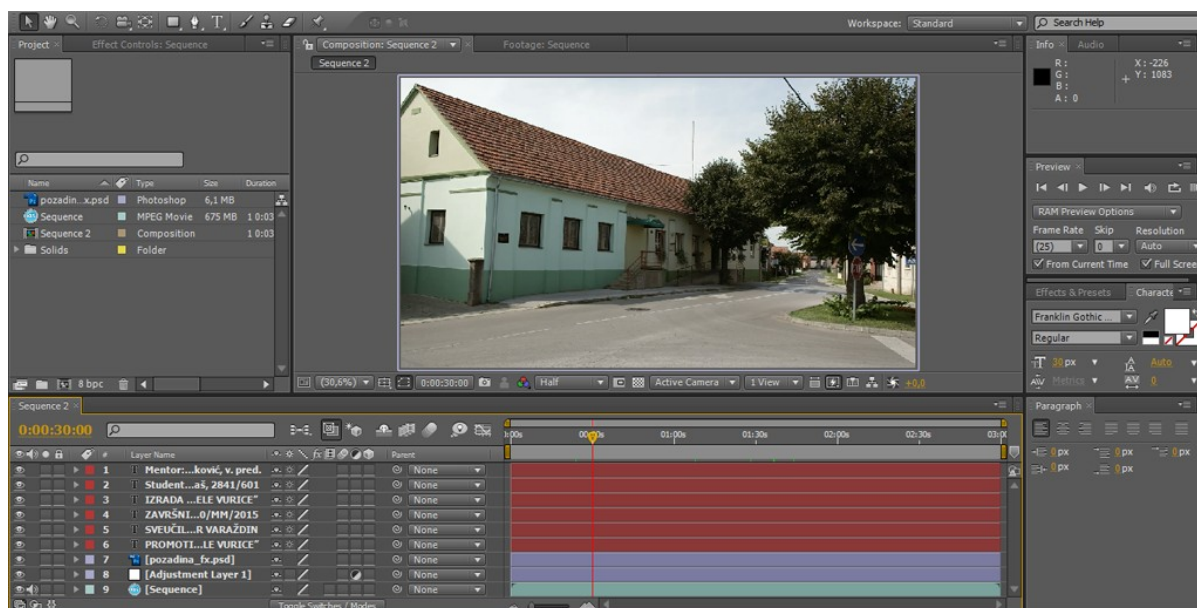
glazbenu podlogu, zadano knjigom snimanja. Odabrana je ritmička montaža jer se ona najbolje slaže u kombinaciji s glazbenom podlogom. Kadrovi su posloženi tako da prate ritam i dijelove glazbene podloge, a s obzirom da se brzo izmjenjuju, najčešće korišteni prijelaz je rez. Kadrovi se nalaze u trakama „Video 1“ i Video 2“. Traka „Video 2“ korištena je zato što se kasnije u finoj montaži ručno, smanjivanjem prozirnosti, ručno podešavaju prijelazi pretapanjem. Pretapanja se pojavljuju više puta u filmu, i to u kadrovima 1, 6, 31, 42, 44 51 i 69. Osim te dvije trake za video, koristi se traka za zvuk. Glavna traka je „Audio 1“ u kojoj se nalazi glazbena pozadina na koju se montiraju kadrovi. Trake u kojima se nalaze kadrovi su zaključane kako se kadrovi ne bi obrisali prilikom brisanja audiozapisa nastalog kod snimanja kadrova, a koji nema nikakvu svrhu jer se ne pojavljuje u filmu. Zato je originalni zvuk kadrova uklonjen. Audiozapis sa glazbenom pozadinom nije naknadno uređivan jer za to nije bilo potrebe. On je prethodno produciran i prilagođen za korištenje u filmu. Promjena brzine i trajanja (engl. *Speed/Duration*) korištena je u prvim kadrovima 1, 2 i u posljednjim kadrovima 68 i 69. Korištena je s ciljem da se stvori efekt ubrzanih oblaka, ubrzanog vremena. Ti kadrovi ujedno su korišteni kao uvod i završetak filma. Prikazuju mjesto iz daljine planom total, upoznaju gledatelje s mjestom radnje. U filmu su korišteni kratki kadrovi koji se usporedno s ritmom glazbene podloge izmjenjuju. Nakon precizne montaže, rezova kadrova i prijelaza, film se pregledava.

Slika 6.1. Projekt kreiran u programu Adobe Premiere Pro CS4

Nakon toga, uz pomoć programa After Effects obavljene su korekcije podeksponiranih kadrova, grešaka koje su nastale u produkciji prilikom snimanja kadrova. Za te kadrove korišten je filter *Curves*. U programu After Effects podešava se ton i zasićenost boja kadrova u filmu. Dodan je sloj koji podešava sve ostale slojeve filma, *Adjustment Layer*. On se izrađuje tako da u glavnom izborniku u After Effectsu odaberemo *Layer*, zatim *New* pa *Adjustment Layer*. U taj sloj dodan je filter *Levels* pomoću kojeg su podešene boje, a pomoću filtra *Curves* smanjena je zasićenost slike do željene razine. Na kraju, u istom programu dodana je odjavnica pomoću *Horizontal Type Tool* alata koji stvara nove tekstualne slojeve na koje su primjenjeni efekti *Gaussian Blur* za odmućivanje na početku prikaza teksta, te zamućivanje na kraju prikaza teksta i opcija sloja *Opacity* za smanjivanje ili povećavanje prozirnosti.

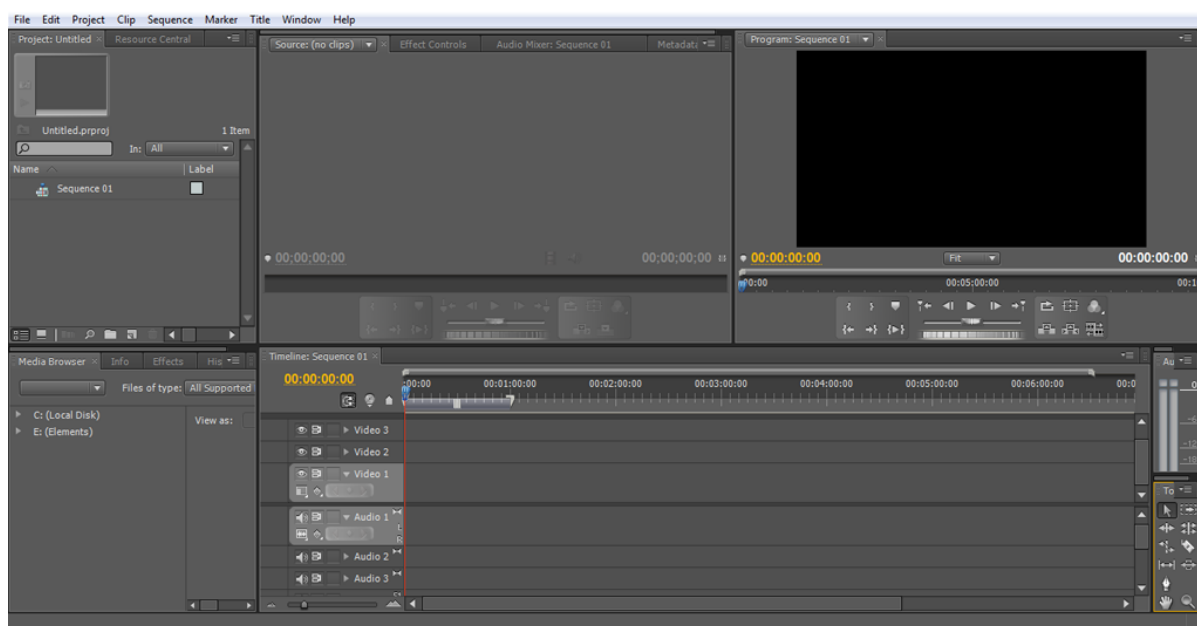
Trajanje cijele sekvence zajedno sa odjavnicom je 03:13 minuta. Nakon višestrukog pregledavanja filma kako bi se uočile eventualne greške, film je eksportiran u formatu H.264, odabranog rastera 1920x1080 i frekvencije izmjene slika 25 Hz. Razlog je taj što su format, raster i frekvencija izmjene slika u sekundi jednaki kao i u snimljenim videomaterijalima.

Slika 6.2. Uređivanje videa u programu Adobe After Effects CS4

6.2.1. Adobe Premiere Pro CS4

Adobe Premiere Pro CS4 je program za montažu i obradu videozapisa. On je dio Adobe Creative Suite 4 paketa tvrtke Adobe Systems. Premiere Pro koristi se i u televizijskim kućama kao što su BBC i CNN. Jedan je od prvih računalnih nelinearnih programa za montažu videa, a izdan je još 1991. godine za Mac. Inačica za Windows izdana je dvije godine kasnije. Danas Premiere Pro ima zavidne mogućnosti i funkcije, od obrade videozapisa velikih razlučivosti, podršku uvoza i izvoza QuickTime ili DirectShow formata, raznih dodataka i slično. Može se povezati i s programima iz paketa kao što su Adobe After Effect i Adobe Photoshop [19].

Slika 6.3. Izgled sučelja programa Adobe Premiere Pro CS4

Sučelje programa je prilagodljivo i mogu se dodavati različiti dijelovi s raznim funkcijama, i prilagođavati se za lakši rad. Nekoliko je osnovnih dijelova programa. *Project* je dio koji sadržava unesene klipove, slike, sekvence i ostale materijale. *Media Browser* je dio u kojem pretražujemo sadržaj spremljen na računalu i možemo ga unositi u *Project Bin* ili ga pregledati u dijelu *Source Monitor* koji i služi za pregled pojedinih videozapisa i slika, i za njihovo uređivanje prije dodavanja u sekvencu. U dijelu *Effect Controls* uređuju se dodani efekti, a *Audio Mixer* služi za uređivanje tona i zvukova prije dodavanja u sekvencu. *Metadata* sadrži podatke o pojedinim

materijalima, a *Info* prikazuje informacije o tim materijalima koji se nalaze u dijelu *Project*. *Effects* sadrži video i audio efekte i tranzicije. U dijelu *History* su sadržani koraci koje je korisnik izvodio tijekom izrade filma. *Program Monitor* prikazuje trenutni izgled filma koji se montira s podacima o vremenskom trajanju i drugim alatima. *Timeline* je dio u kojem se vrši nelinearna montaža, uređivanje kadrova i zvukova, njihovih prijelaza, dodavanje efekata i dodavanje titlova. *Audio Master Meters* je pomoć kod pregledavanja trenutne glasnoće zvuka, a paleta *Tools* sadrži osnovne alate za označavanje, pomicanje, rezanje, povećavanje, trajanje kadrova i slično.

6.2.2. Adobe After Effects CS4

Adobe After Effects CS4 je, kao dio Adobe Creative Suite 4 paketa tvrtke Adobe Systems, program za digitalnu izradu vizualnih efekata, pokretne grafike, kompozicija i animacija. Koristi se u fazi postprodukcije kod izrade filma ili kod televizijske produkcije. Također ima i osnovne funkcije nelinearne montaže slike i zvuka. Primarno se koristi kao program za izradu vizualnih efekata i pokretne grafike, omogućujući korisnicima da animiraju, izrađuju ili komponiraju u 2D ili 3D prostoru koristeći mnoge dodatne alate ili dodatke. Prvu verziju ovog programa izdala je CoSA (engl. *Company of Science and Art*) 1993. godine. Nova verzija tvrtke Adobe izdana je već 1995. godine [20].

Sučelje programa After Effects je prilagodljivo ovisno o tome da li se u njemu izrađuju neki vizualni efekti, tekstualni sadržaji, pokretne grafike i slično. Standardno sučelje sadrži dio *Project* u kojemu su sadržani materijali poput videozapisa, audiozapisa, slika, kompozicija i slično s njihovim informacijama kao što su veličina i trajanje. U tom se dijelu mogu kreirati mape, uređivati imena materijala i kompozicija, označavati se i slično. *Effect Controls* dio služi za upravljanje i podešavanje efekata koji se koriste. *Composition* preglednik služi za pregled trenutnog izgleda kompozicije koja se izrađuje s različitim alatim i mogućnostima promjene kamera ukoliko se radi o 3D kompozicijama. U dijelu *Footage* zasebno se pregledavaju i uređuju pojedini materijali. *Timeline* u ovom programu koristi slojeve obojane različitim bojama, ovisno o tome da li se radi o videu, zvuku, slikama ili titlovima. Oni se slažu u slojeve (engl. *layers*), a svaki se može zasebno uređivati, ili se na njega primjenjivati neki efekt. Ti se slojevi mogu pretvoriti u trodimenzionalne slojeve, a umjesto materijala unesenih u

program, tu se mogu dodavati kamere, svjetlo, tekstualni sloj i drugo. U dijelu *Info* sadržane su informacije o bojama, vrsti datoteka i trajanju. *Audio* je dio u kojem se podešava razina glasnoće zvuka. *Preview* sadrži komande za upravljanje kompozicijom, za pokretanje, pauziranje, zaustavljanje, prebacivanje na sljedeću ili prethodnu, prvu ili posljednju sliku, utišavanje zvuka, pregledavanje kompozicije u različitim razlučivostima i slično. *Effects & Presets* sadrži efekte za sliku i zvuk te tranzicije. *Character* dio omogućuje uređivanje teksta i tekstualnih slojeva, veličinu i vrstu pisma, njegovu boju i ostale parametre, a dio *Paragraph* je također dio za tekstualno uređivanje pasusa. *Tools* je paleta koja sadrži osnovne alate za označavanje, pomicanje, zumiranje, rotiranje, rad s kamerama, kreiranje oblika i krivulja, umetanje teksta, kloniranje, brisanje, crtanje i drugih alata.

Slika 6.4. Izgled sučelja programa Adobe After Effects CS4

7. Analiza

Za utvrđivanje kvalitete i učinkovitosti te uspješnosti izrade vlastitog promotivnog filma provedeno je istraživanje nad određenom ciljnom skupinom. Kandidatima koji su htjeli pristupiti istraživanju prije samog istraživanja tekstualno je predstavljena manifestacija i mjesto u kojem se ona održava te je ukratko opisan promotivni film i cilj istraživanja. U istraživanju je sudjelovalo 30 ispitanika, od čega jednak broj ženskih i muških ispitanika. Pitanja odgovori za utvrđivanje ciljne skupine prikazani su u tablici 7.1. Osim utvrđivanja spola, analizirani su i drugi parametri. Dobni raspon ispitanika kreće se od 18 do 65 godina. 7% ispitanika ima završenu osnovnu školu, 60% ima završenu srednju školu, završenu višu školu ima 27% ispitanika, a završen fakultet ima 7% ispitanika. Na pitanje o zanimanju 37% ispitanika tvrdi da je zaposleno, 33% njih je nezaposleno, a 30% ispitanika se još uvijek školuje.

Spol		
	Broj odgovora	Postotak
Muški	15	50%
Ženski	15	50%
Dob		
Dobni raspon	18 – 65 godina	
Stupanj obrazovanja		
	Broj odgovora	Postotak
Završena osnovna škola	2	7%
Završena srednja škola	18	60%
Završena viša škola	8	27%
Završen fakultet	2	7%
Magisterij	0	0%
Doktorat	0	0%
Zanimanje		
	Broj odgovora	Postotak
Zaposlen/a	11	37%
Nezaposlen/a	10	33%
Učenik/ica, student/ica (školovanje u tijeku)	9	30%

Tablica 7.1. Pitanja i odgovori za utvrđivanje ciljne skupine

Nakon utvrđivanja ciljne skupine, zadatak ispitanika bio je pažljivo pogledati promotivni film „*Vratišinske vesele vuriće*“ i potom ocijeniti tehničke karakteristike promotivnog filma i iskazati u kojoj im se mjeri sviđa i na koji način on utječe na njih. Prva skupina pitanja odnosi se na tehničke karakteristike vezane uz kadrove i glazbenu podlogu filma. Na ta pitanja ispitanici odgovaraju ocjenom od 1 do 5 pri čemu je ocjena 1 najlošija ocjena, dok je 5 odlična ocjena. 67% ispitanika dalo je ocjenu 5 za kvalitetu snimljenih kadrova, dok je upola manje njih dalo ocjenu 4. Kvaliteta montaže ocijenjena je ocjenom 5 od 60% ispitanika, a ostatak ispitanika kvalitetu montaže ocijenjuje ocjenom 4. Glazbena podloga ocijenjena je ocjenom 5 od 67% ispitanika, ocjenom 4 od 20% i ocjenom 3 od 13% njih. Na kvalitetu snimljenih kadrova uvelike je utjecala oprema kojom je film sniman. Kadrovi su kvalitetni i mirni jer je korišten stativ prilikom snimanja. Kvaliteta ovisi i o fotoaparatu Samsung NX2000 opisanom u poglavlju Videooprema te objektivu. Kvaliteta snimljenih kadrova jako utječe i na kvalitetu montaže. Tokom snimanja kadrova postavljen je automatski balans bijele boje. Na kvalitetne kadrove također utječu i dobri vremenski uvjeti s obzirom da dodatna rasvjeta nije korištena. Podaci ocjenjivanja prikazani su u sljedećoj tablici 7.2.

Ocijenite kvalitetu snimljenih kadrova:		
	Broj odgovora	Postotak
1	0	0%
2	0	0%
3	0	0%
4	10	33%
5	20	67%
Ocijenite kvalitetu montaže:		
	Broj odgovora	Postotak
1	0	0%
2	0	0%
3	0	0%
4	12	40%
5	18	60%

Ocijenite kvalitetu glazbene podloge:		
	Broj odgovora	Postotak
1	0	0%
2	0	0%
3	4	13%
4	6	20%
5	20	67%

Tablica 7.2. Tablica s ocjenama tehničkih karakteristika

Nakon ocjenjivanja tehničkih karakteristika prikazanog promotivnog filma, zadatak ispitanika je odgovoriti na pitanja odabirom tvrdnji s kojima se slažu. Pitanja se odnose na njihovo mišljenje o promotivnom filmu „*Vratišinske vesele vuriće*“, osobni dojam o filmu i njegov utjecaj na njih same. Odgovori ispitanika na postavljena pitanja prikazani su u tablici 7.3. Jako dobar dojam o glazbenoj pozadini koja je obrada međimurske popijevke ima 43% ispitanika, a jako dobar dojam o samom filmu čak 60% ispitanika. Glazbena podloga dobar je dojam ostavila na 37% njih, a na isti postotak dobar je dojam ostavio i promotivni film. Kod 20% ispitanika glazbena podloga ostavila je neutralan dojam, a takav dojam cijeli je film ostavio na samo 3% ispitanih osoba. Od ukupnog broja, njih 87% smatra da glazbena podloga odgovara vizualnom dijelu filma, a ostatak od 13% ne slaže se s tom tvrdnjom. Nakon pogledanog promotivnog filma, isti je potaknuo 70% gledatelja da se informiraju i o mjestu i o manifestaciji koja se održava u tom mjestu. 17% gledatelja ispitanika zainteresiralo je samo mjesto, dok je 10% njih zainteresirala manifestacija i potaknula ih da se o njoj informiraju. Jednog od 30 ispitanika film nije potaknuo da se informira niti o mjestu niti o manifestaciji, isto kao i jednog od 30 ispitanika kojeg film nije potaknuo da posjeti i mjesto i manifestaciju kao što bi to napravilo 73% ispitanika. Potaknutih da posjete samo mjesto Vratišinec je 7%, a da posjete samo manifestaciju „*Vratišinske vesele vuriće*“ je 17%. Važno je spomenuti da su postoci broja odgovora izneseni u svim tablicama i statistikama zaokruženi na cijele brojeve. Cilj istraživanja je ustanoviti kakvo je mišljenje gledatelja o samoj kvaliteti tehničkih karakteristika filma, koji je njihov dojam o samom filmu i njegovom sadržaju te kako je film utjecao na gledatelje.

U kojoj Vam se mjeri sviđa glazbena podloga koja prati film?		
	Broj odgovora	Postotak
Jako mi se sviđa	13	43%
Sviđa mi se	11	37%
Niti mi se sviđa, niti mi se ne sviđa	6	20%
Ne sviđa mi se	0	0%
U kojoj Vam se mjeri sviđa cjelokupni film?		
	Broj odgovora	Postotak
Jako mi se sviđa	18	60%
Sviđa mi se	11	37%
Niti mi se sviđa, niti mi se ne sviđa	1	3%
Ne sviđa mi se	0	0%
Smatrate li da glazbena podloga odgovara vizualnom dijelu filma?		
	Broj odgovora	Postotak
Da	26	87%
Ne	4	13%
Da li Vas je film potaknuo da se informirate o mjestu i/ili manifestaciji?		
	Broj odgovora	Postotak
Potaknuo me da se informiram i o mjestu i o manifestaciji	21	70%
Potaknuo me da se informiram samo o mjestu	5	17%
Potaknuo me da se informiram samo o manifestaciji	3	10%
Nije me potaknuo	1	3%
Da li Vas je film potaknuo da posjetite mjesto i/ili manifestaciju koji se promoviraju?		
	Broj odgovora	Postotak
Potaknuo me da posjetim i mjesto i manifestaciju	22	73%
Potaknuo me da posjetim samo mjesto	2	7%
Potaknuo me da posjetim samo manifestaciju	5	17%
Nije me potaknuo	1	3%

Tablica 7.3. Tablica s pitanjima i odgovorima o dojmovima ispitanika

8. Zaključak

Promotivni film je snažno sredstvo za utjecanje na odluke gledatelja u njihovim važnim izborima. Zato takvi filmovi moraju biti kvalitetno snimljeni i montirani, moraju koristiti kvalitetan i privlačan sadržaj i glazbenu podlogu, kako bi stvorili željeni efekt utjecaja na gledatelja. Kod izrade takvih, ali i drugih filmova, u fazi predprodukcije je važno imati dobru ideju i istu ideju dobro osmisliti i razraditi. Ideja za vlastiti promotivni film je predstaviti mjesto Vratišinec, malo mjesto koje je nedovoljno poznato, ali je od povijesnog značaja, i promovirati kulturnu manifestaciju „*Vratišinske vesele vurice*“ koja se u tom istom mjestu održava svake godine.

U fazi predprodukcije vlastitog promotivnog filma, izrađena je glazbena podloga koja svojom popratnom melodijom utječe na emocije gledatelja i prepoznatljiva je. Na temelju izrađene glazbene podloge i posjećenih lokacija napisana je knjiga snimanja i napravljene su pripreme za snimanje. U knjizi snimanja opisani su svi detalji snimanja, s rednim brojem kadra, isticanjem snimanja u eksterijeru ili interijeru s navedenim mjestom snimanja, definiranjem plana, rakursa i pokreta kamere te opisom radnje ili načina snimanja, ali i opisom kasnije montaže u postprodukciji. Potrebno je odrediti opremu koja će se koristiti u produkciji. Određivanje opreme također utječe na kvalitetu samog filma. U slučaju vlastitog promotivnog filma odabrana je oprema koja je bila dostupna, odabran je fotoaparat Samsung NX2000 i njegov objektiv žarišne duljine 20-50mm. Nedostatak objektiva koji je bio na raspolaganju je što nema optički stabilizator slike. Zato je korišten stativ kako bi slika bila što mirnija, i kako bi panorame bile preglednije. Nedostatak dodatne opreme poput dodatne rasvjete, kranova i objektiva nije uvelike utjecao na kvalitetu izrade filma.

U fazi produkcije, na temelju knjige snimanja i ostalih smjernica, snimani su kadrovi. U toj fazi došlo je do manjih problema. Snimanje u ambijentima ponekad je zahtijevalo dodatnu rasvjetu. Rasvjeta nije bila na raspolaganju, no te manje poteškoće, podeksponirani kadrovi, zato su korigirani u fazi postprodukcije.

U postprodukciji, snimljeni kadrovi spremljeni su na tvrdi disk računala, uneseni su u program za nelinearnu montažu Adobe Premiere Pro CS4 te su montirani najprije grubom montažom, zatim finom montažom kako bi ritmom

odgovarali glazbenoj podlozi. Kadrovi su montirani tako da prate knjigu snimanja i da ujedno budu privlačni i zanimljivi gledateljima. Kasnije su se u programu Adobe After Effects CS4 vršile korekcije boja i dodala se tekstualna odjavnica, a konačni film izvezen je u formatima pogodnim za prikazivanje na televiziji, promotivnim DVD medijima ili prikazivanje putem weba.

Završetkom izrade promotivnog filma potrebno je ispitati i analizirati kvalitetu tehničkog dijela vlastitog filma, kao i utjecaj na gledatelje. Istraživanje je provedeno nad ciljnom skupinom određenom u fazi predprodukcije. Iako je glavni temelj za određivanje ciljne skupine spol, uključeni su i drugi parametri za analiziranje iste. Prema rezultatima istraživanja, ispitanici su prosječno jako zadovoljni tehničkom izvedbom promotivnog filma, kvalitetom snimljenih kadrova, kvalitetom montaže i glazbene podloge. Osim kvalitetno odrađenog tehničkog dijela filma, istraživanje je pokazalo da je glazbena podloga, a i cjelokupni film ostavio jako dobar dojam kod ispitanika gledatelja te je najveći dio njih, kao što je i planirano, potaknut da se informira i o mjestu Vratušinec koje se promovira zajedno s manifestacijom „*Vratušinske vesele vurice*“, i o samoj manifestaciji. Također, najveći dio njih film je potaknuo da posjete i mjesto i manifestaciju, dok onih na koje film nije imao utjecaja ima jako malo. Rezultati istraživanja provedeni nad ispitanicima pokazali su da je film kvalitetno i uspješno odrađen, da je cilj filma postignut. Film je privukao gledatelje i potaknuo ih da odluče istražiti i posjetiti ono što se njime promovira.

Korištenjem dodatne opreme koja tijekom snimanja vlastitog promotivnog filma nije bila na raspolaganju, kao što su kranovi, rasvjeta, objektiv i drugo, film bi bio kvalitetnije odrađen, a samim time, unatoč i sada vrlo pozitivnim rezultatima, privukao bi još i više gledatelja da djeluju, da se informiraju, posjete mjesto, društveni događaj, manifestaciju i sve ostalo što se ovim filmom predstavlja samom gledatelju.

U Varaždinu, 15.06.2015.

Potpis studenta

9. Literatura

- [1] B. Kragić, N. Gilić: Filmski leksikon: A – Ž, Leksikografski zavod "Miroslav Krleža", Zagreb, 2003.
- [2] A. Peterlić: Filmska enciklopedija, Leksikografski zavod "Miroslav Krleža", Zagreb, 1986.-1990.
- [3] <http://www.matica-adriatica.hr/video-produkcija/promotivni-video>, veljača 2015.
- [4] <http://hr.wikipedia.org/wiki/Vratišinec>, veljača 2015.
- [5] <http://www.vratisinec.hr> , veljača 2015.
- [6] http://en.wikipedia.org/wiki/FL_Studio, veljača 2015.
- [7] I. Crnković, M. Lukanović: Video, Grafička škola Zagreb, 2013
- [8] http://www.oss.unist.hr/studiji/tp/materijali/06_mmp.pdf, veljača 2015.
- [9] <http://filmski.net/vijesti/kratki-film/1674/rfp-knjiga-snimanja>, veljača 2015.
- [10] http://hr.wikipedia.org/wiki/Zlatni_rez, veljača 2015.
- [11] http://hr.wikipedia.org/wiki/Pravilo_trećine, veljača 2015.
- [12] <http://mediji.hr/kako-djeci-objasniti-teoriju-filma-filmski-jezik-filmska-izrazajna-sredstva-i-2>, ožujak 2015.
- [13] <http://mediji.hr/kako-djeci-objasniti-teoriju-filma-filmski-jezik-filmska-izrazajna-sredstva-ii>, ožujak 2015.
- [14] <http://mediji.hr/mala-skola-filma-filmski-planovi>, ožujak 2015.
- [15] <http://mediji.hr/mala-skola-filma-panorama-i-voznja-kamere-2>, ožujak 2015.
- [16] <http://hr.wikipedia.org/wiki/Svjetlost>, ožujak 2015.
- [17] http://www.photographyblog.com/reviews/samsung_nx2000_review, ožujak 2015.
- [18] <http://mediji.hr/mala-skola-filma-montaza>, ožujak 2015.

[19] http://en.wikipedia.org/wiki/Adobe_Premiere_Pro, ožujak 2015.

[20] http://en.wikipedia.org/wiki/Adobe_After_Effects, ožujak 2015.

[21] <http://www.adu.unizg.hr/tvrasvjeta/download/tvrasvjeta.pdf>, travanj 2015.

10. Popis oznaka i kratica

AGC – Automatic Gain Control

API – Application Programming Interface

APS-C – Advanced Photo System type-C

B – blizu

DET – detalj

DR – donji rakurs

DSLR – Digital Single-Lens Reflex camera

DV – Digital Video

EXT – eksterijer

FLP – FL (FruityLoops) Studio Project

fps – frames per second, broj slika u sekundi

GR – gornji rakurs

HD – High Definition

Hz – Hertz, herc

INT – interijer

ISO – International Organization for Standardization

K – krupni plan

LCD – Liquid-Crystal Display

LED – Light-Emitting Diode

MIDI – Musical Instrument Digital Interface

mm – milimetar

NFC – Near Field Communication

nm – nanometar

NTSC – National Television System Committee

PAL – Phase Alternating Line

PAN – panorama

S – srednji plan

SD – Standard Definition

T – total

UHF – Ultra High Frequency

VGA – Video Graphics Array

VO – vožnja kamere

VST – Virtual Studio Technology

W – Watt, vat

WAV – WAVeform audio format

WVGA – Wide VGA

11. Popis slika i tablica

Slika 3.1. Osnovna škola Vratišinec	9
Slika 3.2. Zgrada stare škole	9
Slika 3.3. Župna crkva sv. Križa	9
Slika 3.4. Kapela sv. Križa	9
Slika 3.5. KUD „dr. Vinko Žganec“ na „Vratišinskim veselim vuricama“	10
Slika 3.6. Izgled sučelja programa FL Studio 11	12
Slika 5.1. Rakursi	31
Slika 5.2. Total	32
Slika 5.3. Srednji plan.....	32
Slika 5.4. Plan blizu	32
Slika 5.5. Krupni plan	32
Slika 5.6. Detalj	33
Slika 5.7. Samsung NX2000.....	39
Slika 6.1. Projekt kreiran u programu Adobe Premiere Pro CS4	43
Slika 6.2. Uređivanje videa u programu Adobe After Effects CS4.....	44
Slika 6.3. Izgled sučelja programa Adobe Premiere Pro CS4	45
Slika 6.4. Izgled sučelja programa Adobe After Effects CS4	47
Tablica 7.1. Pitanja i odgovori za utvrđivanje ciljne skupine	48
Tablica 7.2. Tablica s ocjenama tehničkih karakteristika	50
Tablica 7.3. Tablica s pitanjima i odgovorima o dojmovima ispitanika	51